

Katedra: Primárního vzdělávání
Studijní program: Učitelství pro ZŠ
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Výroba a využití netradičních hudebních nástrojů na 1. stupni ZŠ

**Making and using untraditional music instruments
in Elementary school**

**Die Erzeugung und Ausnützung untraditioneller
Musikinstrumente in Musikstunden an der 1. Stufe der
grundschule**

Diplomová práce: 07/08–FP–[KPV](#)–

Autor:

Aleš FILIP

Podpis:

Adresa:

Skřivánčí 64

Jablonec nad Nisou

46601

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Koutský

Konzultant: Mgr. Jana Konvalinková

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
67	8824	22	0	12	1

V Liberci dne: 25.4.2008

Katedra: Primárního vzdělávání

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Aleš Filip

adresa: Skřivánčí 64, Jablonec n/N, 46601

obor (kombinace): učitelství pro 1. st. ZŠ

Název DP: Výroba a využití netradičních hudebních nástrojů na 1 st. ZŠ

Název DP v angličtině: Making and using untraditional music instruments on elementary school

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Koutský

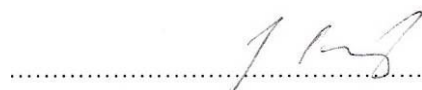
Konzultant: Mgr. Jana Konvalinková

Termín odevzdání: LS 2007/2008

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné.resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 14.9.2007

.....
děkan

.....
vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Název DP: Výroba a využití netradičních hudebních nástrojů na 1. stupni ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Koutský

Úvod:

Cíl: Návrh možností využití a výroby netradičních hudebních nástrojů při výuce hudební výchovy na 1. stupni ZŠ

Požadavky:

Literatura: BUCHNER, A.: *Malá obrazová encyklopedie hudebních nástrojů*. NHReport, Hradec Králové

SCHWEITZER, K., BOSSHART, S.: *Musikinstrument selhat bauen*. Otto Maier Verlag, Ravensburg 1983, ISBN 3-473-42553-2

KREUSCH-JACOB, D.: *Lieder spielbuch für kinder*. Ravensburg 1987, ISBN 3-473-37409

OLING, B., WALLISH, H.: *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Rebo Production CZ 2004, ISBN 80-7234-289-4

ZENKL, L.: *ABC Hudební nauky*. Praha , Supraphon 1990, ISBN 80-7058-174-3

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. O právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci, nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a s konzultantem.

Datum :

Podpis :

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych rád poděkoval Mgr. Jaroslavu Koutskému a Mgr. Janě Konvalinkové, za připomínky, cenné rady a za pomoc při tvorbě mé diplomové práce. Dále pak svým rodičům a své přítelkyni za trpělivost, pomoc a podporu během celého mého studia

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá výrobou a využitím netradičních hudebních nástrojů v hodinách hudební výchovy na 1. stupni ZŠ.

Je zde uvedeno několik možností zapojení těchto nástrojů do výuky, několik návodů k výrobě těchto nástrojů a doporučení pro učitele.

Cílem této práce je nabídnout učitelům hudební výchovy různé možnosti práce s netradičními hudebními nástroji a zhodnotit přínos jejich využívání v hodinách.

Klíčová slova : Hudební výchova, Netradiční hudební nástroje

ABSTRAKT

This Diploma work as oriented for making and using untraditional music instruments in lesson of music in Elementary school.

It summarises some possibilities of using this instruments in music lessons, some plans for making this instruments and some recommends for teachers.

The task of this Diploma work is offer to the music lessons teachers various possibility of work with untraditional music instruments and evaluate assets to using this instrument in music lessons.

Key words : Music lessons, Untraditional music instrument

ANNOTATION

Diese Diplomarbeit befasst sich mit der Erzeugung und Ausnützung untraditioneller Musikinstrumente in Musikstunden an der 1. Stufe der Grundschule.

In dieser Arbeit sind einige Möglichkeiten angeführt wie diese Musikinstrumente in Musikstunden zu benutzen, einige Anweisungen zur Erzeugung dieser Musikinstrumenten und Empfehlungen für den Lehrer.

Das Ziel dieser Arbeit ist, den Musiklehrern einige Arbeitsmöglichkeiten mit untraditionell Musikinstrumenten anzubieten und den Beitrag dieser Instrumenten in den Musikstunden zu bewerten.

Die Schlüsselwörter: Die Musikerziehung, Die untraditionelle Musikinstrumente

1.	Úvod.....	7
2.	Hudební výchova.....	8
3.	Stručná historie hudebních nástrojů.....	9
3.1	Počátky hudebních nástrojů	9
3.2	Starověk.....	9
3.3	Středověk	11
3.4	Renesance.....	12
3.5	Baroko	13
3.6	19. století a současnost.....	13
4.	Klasifikace hudebních nástrojů	14
5.	Definice netradičních hudebních nástrojů.....	17
6.	Výroba netradičních hudebních nástrojů.....	18
6.1	Materiál	19
6.2	Pracovní postup.....	20
6.2.1	Výroba korálového bubínku.....	21
6.2.2	Výroba plechovkového bubnu	24
6.2.3	Výroba žárovkového chřestidla.....	27
6.2.4	Výroba chřestidla	29
6.2.5	Výroba zátkového chřestidla.....	30
6.2.6	Výroba vodního xylofonu (skleněná harmonika)	33
6.2.7	Výroba vodního pozounu	35
6.2.8	Výroba krabicové kytary.....	36
6.2.9	Výroba kokosových činelů.....	39
6.2.10	Výroba gumičkové citery	40
7.	Použití netradičních hudebních nástrojů.....	42
7.1	Proč používat hudební nástroje?	42
7.2	Jak využít netradiční hudební nástroje.....	43
7.2.1	Netradiční nástroje melodické	44
7.2.2	Netradiční nástroje rytmické	45
8.	Zařazení nástrojů do výuky hudební výchovy	46
8.1	Poslechové činnosti	47
8.2	Rytmické činnosti	49
8.3	Pohybové činnosti	51
8.4	Zařazení do nácviku písní	51
9.	Současný stav využívání hudebních nástrojů na 1. st. ZŠ.....	60
9.1	Hypotézy	60
9.2	Výsledky výzkumu	61
9.2.1	Doplňkové otázky	64
9.3	Vyhodnocení výsledků výzkumu a hypotéz	65
10.	Závěr.....	66
11.	Použitá literatura	67

1. Úvod

Jedním z pěti smyslů člověka je sluch. Je to důležitý smysl, pomáhá nám v orientaci v našem prostředí, rozlišení druhů věcí, v práci i v relaxaci. Sluch hraje jednu z hlavních úloh v našem sociálním životě, pomáhá nám při komunikaci a dorozumění. Sluch nám rovněž pomáhá zachytit nebezpečí, které dosud nemůžeme zachytit jinými smysly a připravit se na něj. Vnímání zvuků a poznávání předmětů, které daný zvuk vytvářejí, vedlo člověka k využívání těchto vlastností různých předmětů.

V hudební výchově bychom měli u dětí rozvíjet nejen sluchové dovednosti, ale i tvůrčí činnost, fantazii a kreativitu. Výroba jednoduchých netradičních hudebních nástrojů právě tyto dovednosti pomáhá rozvíjet. Ne všichni učitelé ovšem využívají možnosti, které jim hudební nástroje a jejich používání přináší. Někdy je toto zapříčiněno nedostatečným zázemím školy, někdy ovšem učitelé nejsou ochotni věnovat přípravám hodin hudební výchovy tolik času.

Cílem této práce je nabídnout učitelům hudební výchovy několik možností zapojení netradičních hudebních nástrojů do jejich výuky, přinést několik návodů a plánek pro samotné vytváření těchto nástrojů. Dále pak zhodnotit přínos aktivního používání hudebních nástrojů pro děti.

2. Hudební výchova

Hudební výchova jako vyučovací předmět na 1. stupni základní školy má za cíl především estetický rozvoj dětské psychiky a podpora umět hudbu emocionálně prožít. Rovněž pěstuje v dětech dovednosti spjaté s poslechem nebo provozováním hudby.

Hudba může rovněž působit na dítě uklidňujícím dojmem a hudební výchova jako předmět patří svým specifickým obsahem mezi předměty, které nevyžadují od dítěte takovou koncentraci a zapojení logiky, jako například matematika.

Hudební výchova se uskutečňuje pomocí několika vzájemně provázaných aktivit, jako jsou instrumentální, poslechové, pěvecké a hudebně pohybové činnosti. Pracujeme zde s teoretickou i praktickou stránkou hudby. V teoretické části s dětmi poznáváme složení hudby, její formy a její výrazové prostředky. V praktické potom funkčnost jednotlivých nástrojů, lidského hlasu a pohybu doprovázejícího hudbu.

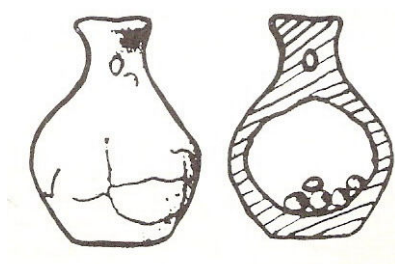
Hudební nástroje a jejich používání při výuce hudební výchovy umožňuje dětem, aby si vyzkoušely možnosti daného nástroje a prozkoumaly jeho funkci samy. Učitel by měl již od počátku výuky ukazovat dětem co nejvíce hudebních nástrojů a umožnit jim, aby je používaly jako doplnění prováděné hudby. Používáním různých nástrojů děti mnohem lépe vnímají tok hudby, jeho rytmickou i melodickou stránku, neboť jsou nuceny se na prováděnou hudbu mnohem více soustředit.

Netradiční hudební nástroje zavádíme do výuky hned z několika důvodů. Jednak si děti mohou některé takové nástroje samy vyrobit, jednak mohou používat věc, která nemá původně hudební určení, jako hudební nástroj. Tyto nástroje nám nabízejí nepřebernou škálu možností zvuků a jejich následného využití. Pro děti znamená hledání a objevování zvukových možností věcí kolem nich bohatou zásobu poznatků, které mohou načerpat, dovedností, které si mohou nacvičit a v neposlední řadě je pro ně zajímavou hrou, při které mohou dobře uplatnit svou fantazii.

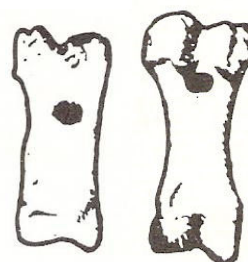
3. Stručná historie hudebních nástrojů

3.1 Počátky hudebních nástrojů

Prvotní hudební nástroje vůbec neměly hudební určení. Zhotovovaly se jako pracovní nástroje, pomůcky k lovu, ke komunikaci nebo k duchovním účelům- zahánění zlých duchů, zaříkávání apod. Sloužily tedy výhradně k přežití člověka. Například pozdější strunné nástroje se vyvinuly ze zbraně všední potřeby – luku, bicí nástroje z komunikačních a nábožensky určených předmětů. Některé nástroje člověka postupem tisíciletí získávaly funkci signální, rituální a později se z pracovních nástrojů vyvinuly nástroje hudební. (Buchner, 1956)

1. Hliněná chrastítka z konce neolitu

2. Kostěné píšťaly z Dolních Věstonic

3.2 Starověk

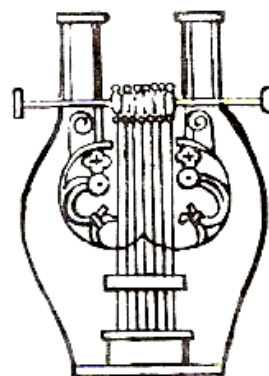
Starověké kultury již zcela jednoznačně oddělily první nástroje určené pro hudbu od pracovních. Jednalo se sice o poměrně jednoduché nástroje, které často pouze doprovázely zpěv, ale s postupem let se tyto nástroje stávaly složitější a přibývalo množství jejich druhů.

Antika již začala klást důraz na propracování hudby jako samostatného oboru – studium hudby se stalo základní dovedností vzdělaného člověka a rovněž dovednost hraní na hudební nástroj byla vysoce ceněna.

V Řecku vznikly dva samostatné obory hry – tzv. kitharistika a aulistika, které vyučovaly hru na dva základní nástroje, strunný kitharos a dechový aulos.

3. Asyrský hráč

4. Řecká kithara

5. Devět antických múz

3.3 Středověk

Nástup křesťanství jako dominantního náboženství téměř v celé Evropě způsobil změnu v chápání hudby. Hudba se dále rozvíjela ve spojení s náboženstvím, kde ovšem dlouhou dobu dominoval pouze zpěv nebo recitace žalmů podložených varhanami nebo malou skupinkou nástrojů. Nejvíce hudebních nástrojů zůstalo v rukou potulných hudebníků a komediantů provozujících tzv. světskou zábavu.

6. Nástroje doprovází žalm 81

3.4 Renesance

Renesance přinesla obrodu hudebních nástrojů a hudby samotné jako umění. Hráči i stavitelé hudebních nástrojů začali postupně nabývat na významu. Začalo se vyrovnávat postavení zpěváka a instrumentalisty. Rovněž díky vzkvétající ekonomice se začalo stavitelům hudebních nástrojů dařit. Současně v této době došlo k rozkvětu dobových sbírek hudebních nástrojů (sbírky Albrechta Bavorského, Constantijna Huygense v Nizozemí a další), přičemž nástroje ve sbírkách byly stále hojně používány.

V této době se rovněž vysoce rozvinula experimentální věda hry na nástroje, která kombinovala přesné vnímání a výpočty. Díky ní bylo vytištěno mnoho návodů ke hře na různé hudební nástroje.

7. Consort Lesson

3.5 Baroko

Teprve v baroku vzniká samostatná instrumentální hudba. Mnozí autoři začínají psát hudbu pro různé nástroje. S tímto přichází pokrok ve zdokonalování technického a kvalitativního zpracovávání nástrojů. V této době se rovněž poměrně ustaluje tvar a funkce zejména smyčcových nástrojů. Mnoho ze starých středověkých hudebních nástrojů zaniká, v důsledku nevyhovujícího rozsahu ztrácí svůj význam. U ostatních nástrojů dochází k rozvoji technického zpracování a techniky hry.

3.6 19. století a současnost

V 19. století pokračoval rozvoj v nezmenšené míře. Největší rozmach byl zaznamenán v oblasti hracích mechanik u klavíru a dechových nástrojů. Koncem tohoto století je již jasně dán instrumentář, který se v moderním symfonickém orchestru užívá dodnes. 20. století a objev elektřiny přinesly do řad nástrojů již jen rozšíření o nový druh nástroje – tzv. elektrofony.

Také klasičtí skladatelé někdy do svých děl zařazoval v dané době netradiční nástroje, případně využívali netradiční obsazení hudebních těles. Nejvýraznějším skladatelem v oblasti experimentování se zvukem hudebních těles a nástrojů je nejspíše Hector Berlioz. V jeho dílech se setkáme s netradičním obsazením orchestrů (např. jeho Requiem pro velký orchestr, sóla, sbor, 4 žesťové orchestry a 16 tympánů), nástroje hrají v neobvyklých polohách a zařazuje lesní roh nebo harfu. Dále pak např. Giuseppe Verdi, který nechal na zakázku pro svou operu Aida vytvořit speciální trubky, tzv. „Aidovky“. V opeře Čarostřelec využívá K.M.Weber k dotvoření zvuku i výstřelů z pušek. I další autoři využívali některé netradiční hudební nástroje jako zvony, chřestidla apod.

4. Klasifikace hudebních nástrojů

O klasifikaci hudebních nástrojů – tedy rozdělení do skupin podle určitého znaku, se pokoušeli učenci již ve středověku. První zařazení a roztřídění hudebních nástrojů vytvořil kolem roku 1325 Jean de Muris, který vyučoval na pařížské Sorboně. Ten rozdělil hudební nástroje do tří kategorií :

- Strunné nástroje
- Dechové nástroje
- Bicí nástroje

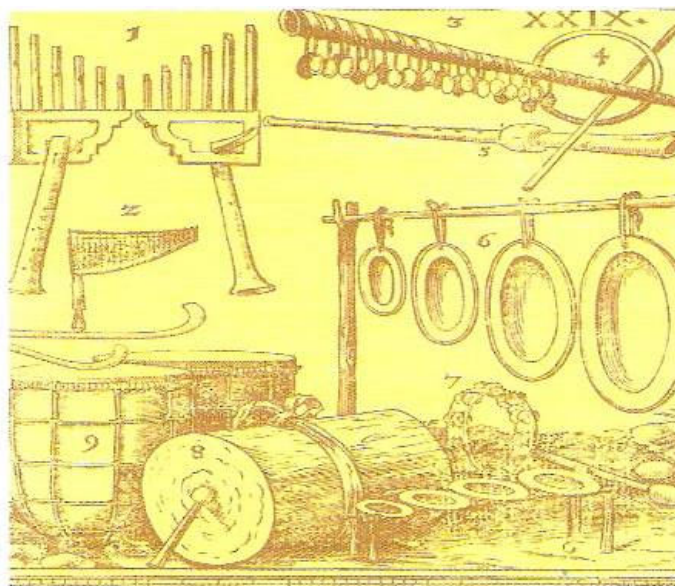
Další pokus o klasifikaci se objevil až o 200 let později. Roku 1511 vydal německý duchovní Sebastian Virdung knihu Hudba německy, v Krátkém přehledu (Musica getutchas und ausgezoge).

Virdung použil takřka totožnou klasifikaci jako Muris, přidal však termín „clingende“ –samozvučné, které definoval jako nástroje, které jsou díky stavbě nebo materiálu dostatečně pružné na to, aby svou vibrací vytvořily zvuk drnkáním, úderem nebo dechem. Sem zařadil také zvony a klapačky.

Další obohacení klasifikace hudebních nástrojů přišlo až v roce 1863, kdy belgický skladatel a hudební vědec Francois Auguste Gevaert ve svém díle Traité général d'instrumentation rozdělil hudební nástroje do čtyř hlavních kategorií :

- Strunné nástroje
- Dechové nástroje
- Hudební nástroje potažené blánou (membránou)
- Samoznějící hudební nástroje (rozechvívání nástrojů samotných – chřestidla, zvony apod.)

Tyto kategorie Gevaert rozdělil na podkategorie, přičemž používal rozdílná kritéria. Například smyčcové nástroje se dělily dle způsobu tvoření tónu na smyčcové, drnkací a bicí.

8. Dechové a bicí nástroje

Rozdělení hudebních nástrojů, které se se svým systémem klasifikace používá dodnes, sestavil mezi lety 1880-1922 Victor-Charles Mahillon ve svém pětisvazkovém díle *Catalogue descriptif et analytique du Musée Instrumental du Conservatoire Royal de musique de Bruxelles*. Zde pojednal asi o 3300 hudebních nástrojích, přičemž jeho klasifikace je založena na akustických vlastnostech materiálu. Nástroje tedy rozdělil do čtyř kategorií:

- Chordofony (rozechvívání strun)
- Aerofony (rozechvívání vzduchem)
- Membranofony (rozechvívání blány)
- Autofony (rozechvívání celého nástroje)

Dodnes nejpoužívanější systém sestavili v roce 1914 Erich von Hornbostel a Kurt Sachs, kteří vyšli z Mahillonova systému. Ve svém díle *Systematik der Musikinstrumente* nahradili termín autofon termínem idiofon. Dále měla jejich systematika tři výchozí body: idiofony a membranofony byly rozděleny dle způsobu hry, chordofony dle vzhledu hudebního nástroje a aerofony dle vzhledu části nástroje, která tvořila tón.

Sachsova a Hornbostelova klasifikace

	chordo	aero	membrano	idio	elektro
A bicí nástroje			● (tympán)	● (činely)	
B dechové nástroje		●			
C strunné nástroje	●				
D klávesové nástroje	● (klavír)	● (varhany)			
E elektrické nástroje				●	
F hlas		●			

9. Klasifikace nástrojů

Moderní systémy klasifikace vycházejí z počítačových analýz všech akustických prvků jednotlivých nástrojů. Výsledkem jsou tzv. proudové diagramy. Toto rozdělení se zatím obecně nepoužívá. Častým dělením je rovněž klasifikace dle obsazení moderního symfonického orchestru.

5. Definice netradičních hudebních nástrojů

Netradiční hudební nástroje jsou nástroje, které nemají v dané oblasti (kraj, stát, světadíl) zavedenou tradici v jejich používání. Nástroje které tuto tradici mají, ale jejich použití se vztahuje pouze k určitým svátkům, událostem, nebo náboženským obřadům (velikonoce- řehtačka), nazýváme spíše nástroji lidovými.

Rovněž takto můžeme nazývat nástroje, které svým tvarem připomínají klasické hudební nástroje, ale svým použitím, charakterem vydávaného zvuku a materiálovou stavbou jsou odlišné. Případně takto můžeme označit věci (nástroje), které původně nejsou určeny pro hudební využití, ale které mohou za určitých okolností vytvářet zajímavý zvuk.

O rozšíření různých druhů netradičních (etnických) hudebních nástrojů ze nejvíce zasloužili cestovatelé a etnologové, ale také obchodníci. Vznikaly tak často unikátní muzejní i soukromé sbírky umění a trofejí, především původem z Afriky a Indie.

Vědecké studie zabývající se studiem různých národností a jejich zvyky přineslo až 19. století. Projevy hudby a také hudební nástroje začínají zajímat mnohé badatele. Začínají vznikat výpravy za primitivními kmeny Afriky, Austrálie i Ameriky. U těchto lidí dosud přetrvává prvotní používání hudebních nástrojů jako pracovních nebo s náboženským či signalizačním významem. V těchto kulturách se udržuje tvar a úroveň hudebních nástrojů v podstatě od prehistorických dob.

Mezi naše nejvýznačnější cestovatele patří bezesporu Emil Holub, který ze svých cest po Africe přivezl množství předmětů pro Národní muzeum, dále pak Josef Vágner a Jiří Hanzelka s Miroslavem Zikmundem.

6. Výroba netradičních hudebních nástrojů

Pokud se učitel rozhodne pro výrobu netradičního hudebního nástroje s dětmi na prvním stupni, měl by mít na paměti několik kritérií, která musí být splněna pro to, aby byl nástroj vyroben.

- Zda postup výroby odpovídá věku a dovednostem dětí
- Zda zvolený materiál a nástroje jsou pro děti vhodné
- Efektivnost výroby (časová dotace, způsob práce dětí, následné použití výrobku apod.)

Zde je rovněž důležité, aby děti měly možnost pracovat s daným materiálem a podle zadaného postupu víceméně samy jen s drobnými korekcemi a radami učitele.

Prvním a nejdůležitějším krokem pro výrobu netradičního hudebního nástroje je samozřejmě správná motivace dětí. V tomto ohledu zcela závisí na učiteli, zda dovede děti správně „nalákat“ na práci. Pro děti je motivací už jen to, že vyrábí hudební nástroj – tedy něco, co budou moci později používat. Vhodnou motivací by bylo rovněž ukázat dětem již několik hotových výrobků a předvést jejich funkci. Dále, pokud děti naleznou se svým výrobkem co nejširší uplatnění (nejen v hodině hudební výchovy), bude je toto motivovat v další práci, případně v dalších způsobech využití.

Výhody výroby netradičního hudebního nástroje:

- Zapojení a uplatnění dětské fantazie, tvořivosti a individuality každého žáka
- Dostupnost materiálu
- Následné široké možnosti praktického využití
- Rozvoj manuálních dovedností (jemné motoriky) i abstraktního myšlení
- Při skupinové práci rozvoj sociálních dovedností dítěte

Nevýhody :

- Práce poměrně náročná na čas a pečlivost
- Materiálová náročnost
- Pozor na úrazy při práci

Nejvýznamnější vlastnost hudebního nástroje je jeho výsledný zvuk. Děti by si tedy měly aspoň zhruba dokázat představit výsledný zvuk svého výrobku dle materiálu, který použijí na výrobu. Od představy zvuku, nebo spíše od požadavku výsledného zvuku nástroje by měly přejít k volbě nejvhodnějšího materiálu. V praxi tento postup ale bude spíše fungovat obráceně, děti si zvolí materiál a vytvoří nástroj, který bude vydávat nějaký zvuk.

6.1 Materiál

Pro výrobu netradičního hudebního nástroje nám stačí téměř jakýkoliv materiál. Materiál bychom mohli rozdělit na:

- **přírodní materiál** (hlína, voda, klacíky, listy, kamínky, mušličky, stébla apod.)
- **některé druhy odpadků** (PET lahve, prázdné plechovky, víčka a zátky od lahví atd.)
- **dílenský materiál** (plechy a plíšky, dřevěné desky, dráty, šroubky atd.)
- **materiál z oblasti jídla** (čočka, hrách, ořechy a skořápky atd.)
- **obvyklý materiál ve škole** (špejle, papíry, modelína, modurit, nitě atd.)
– tímto je myšlen materiál, který děti obvykle používají např. k výtvarné nebo k pracovní výchově
- a další, záleží jen na kreativitě

Zde je důležité podotknout, že rozhodně nemusíme netradiční hudební nástroje pouze vytvářet. Můžeme také s dětmi objevovat zvuky, které vydávají běžné předměty, se kterými se denně setkávají a zkoumat možnosti, jak tyto zvuky měnit použitím dotyčné věci jiným způsobem. Tato činnost vytváří velice široké pole působnosti, kde se můžeme s dětmi pohybovat. Pouhou změnou způsobu použití určitého předmětu dosáhneme jiného charakteru vydávaného zvuku. Zde je na dětech, kolik těchto způsobů dokáží s daným předmětem objevit a jak potom výsledný zvuk dokáží využít.

6.2 Pracovní postup

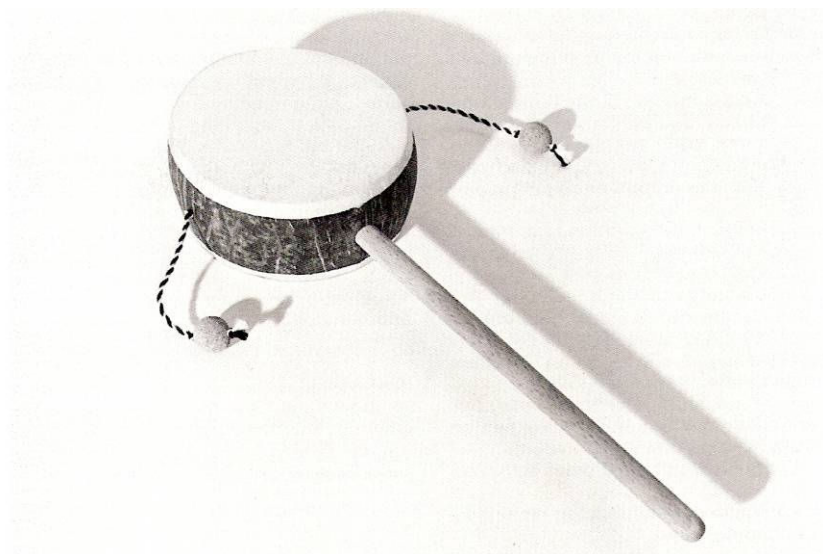
Pracovní postup pro výrobu netradičního hudebního nástroje je jednoznačně záležitostí, jejíž přípravu a detailní promyšlení má na starosti učitel. Pracovní postup musí obsahovat řadu jednoduchých pokynů, které budou dětem sdělovány buď v průběhu nebo na začátku práce. Rovněž by pracovní postup měl obsahovat i seznam potřebných pomůcek a předpokládanou časovou dotaci.

Pracovní nástroje

Pro děti existuje spousta pracovních nástrojů, se kterými se nikdy nesetkali, nebo s nimiž neumí dobře zacházet. Zde mám na mysli spíše nástroje dílenské, jako kladívko, vrtačka, smirkový papír apod. Pokud již takovéto pracovní pomůcky potřebujeme k výrobě daného hudebního nástroje, je nutno seznámit děti s nebezpečími úrazu a dbát zvýšené opatrnosti při práci. Toto platí zejména pro ostré a špičaté nástroje a pomůcky (nůž, nůžky, hřebíky, dráty), ale i pro ostrý materiál (sklo, plechy, dráty apod.).

Pro učitele znamená používání těchto nástrojů vždy riziko zranění dítěte. Je nutné vždy dětem objasnit zásady práce s daným nástrojem a poté dohlížet na jejich činnost. A i přes všechna bezpečnostní opatření mít po ruce vždy lékárničku.

6.2.1 Výroba korálkového bubínku

10. Korálkový bubínek

Materiál: Dřevěná kulatinka $\varnothing 5\text{mm}$
2x kůže(koženka) \varnothing cca 12 cm (dle velikosti bubínku)
2x korálek (dřevo, plast)
pevný tenký provázek – cca 20 cm
tělo bubínku – lze použít střed od kokosového ořechu, kus plastové trubky
apod. V nouzi stačí pás čtvrtky stočený do kruhu

Pracovní pomůcky: Nůžky, smírkový papír, lepidlo, vrtačka (pouze učitel)

Doporučená věková kategorie : 8 a více let

Předpokládaná časová dotace: 3 vyučovací hodiny

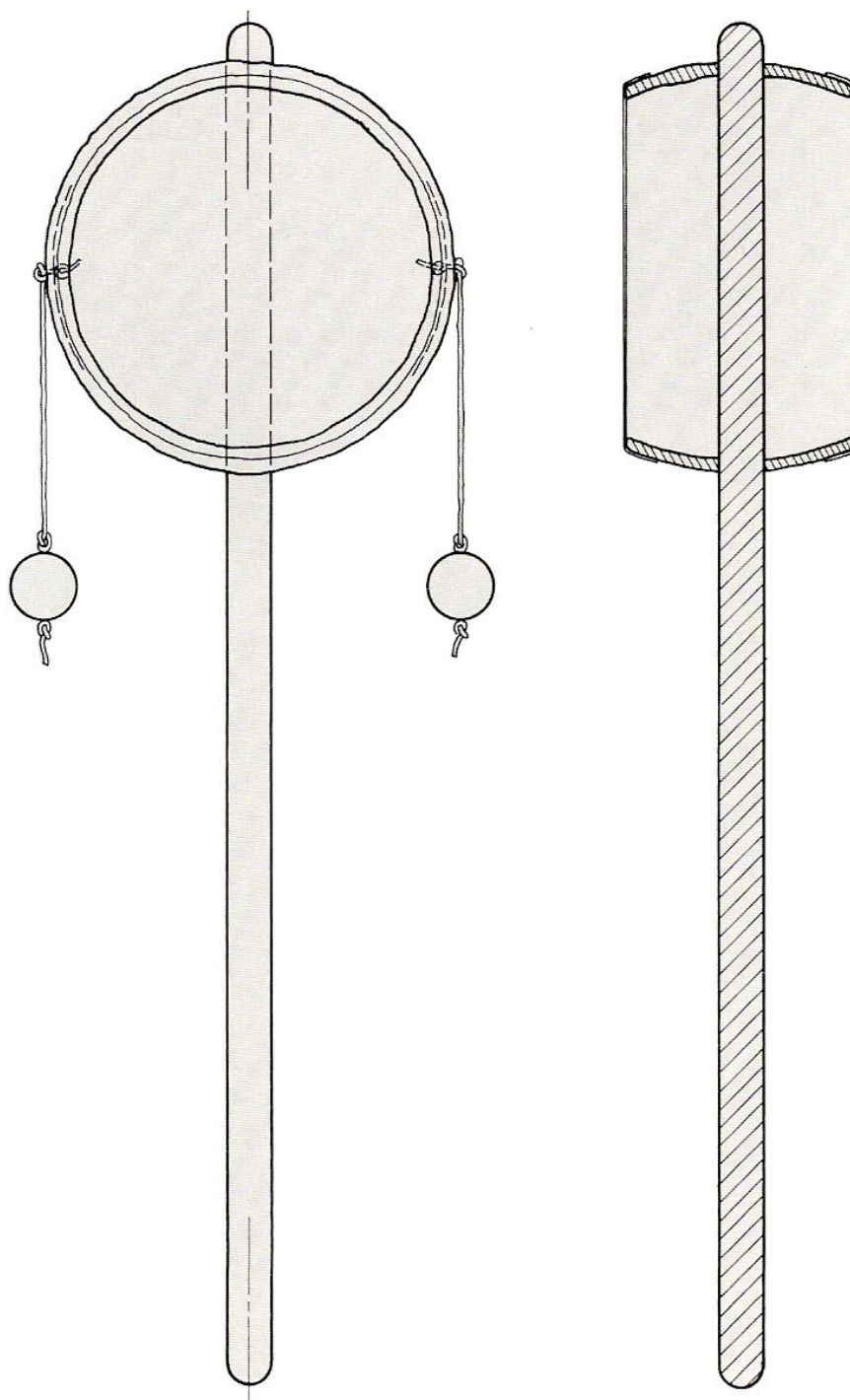
Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechn potřebný materiál
- do připraveného těla bubínku navrtáme 4 otvory- 2x ø 5mm. 2x ø 2mm (viz nákres)
- provázek rozstříhneme na dvě stejné části a na jednom konci každého provázku uděláme uzel.
- provázek protáhneme menšími otvory v těle bubínku
- na provázky navlékneme korálky a na konci uvážeme uzly
- většími otvory prostrčíme kulatinku a zalepíme zevnitř
- smirkem zdrsíme okraje těla bubínku a nalepíme na ně kůži
- nástroj dle možností a času vyzdobíme (tempery, fixy, koláž)

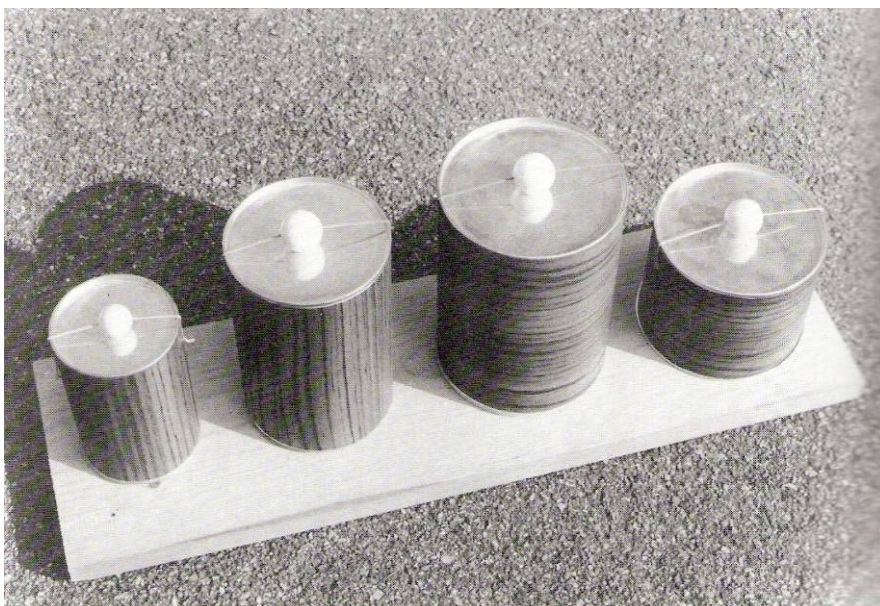
Poznámky k pracovnímu postupu:

- Doporučuji zalepit i uzly na provázku
- kůži nalepovat postupně po obvodu tak, aby na konci zůstala vypnuta. Nalepit část, nechat zaschnout a pokračovat.
- dbát na to, aby na kulatince – držadlu nebyly třísky nebo záseky
- rozměry nejsou závazné – je možnost je upravit dle aktuální potřeby (nákres je v poměru cca 1:1)

Nákres

6.2.2 Výroba plechovkového bubnu

11. Plechovkový buben

Materiál: plechovka (může být i plastový kelímek, květináč apod.)
2x knoflík
větší korálek s otvorem nebo pinpongový míček
gumička

Pracovní pomůcky: Kladívko, ocelový hřebík

Doporučená věková kategorie : 8 a více let

Předpokládaná časová dotace: 1 vyučovací hodina

Pracovní postup:

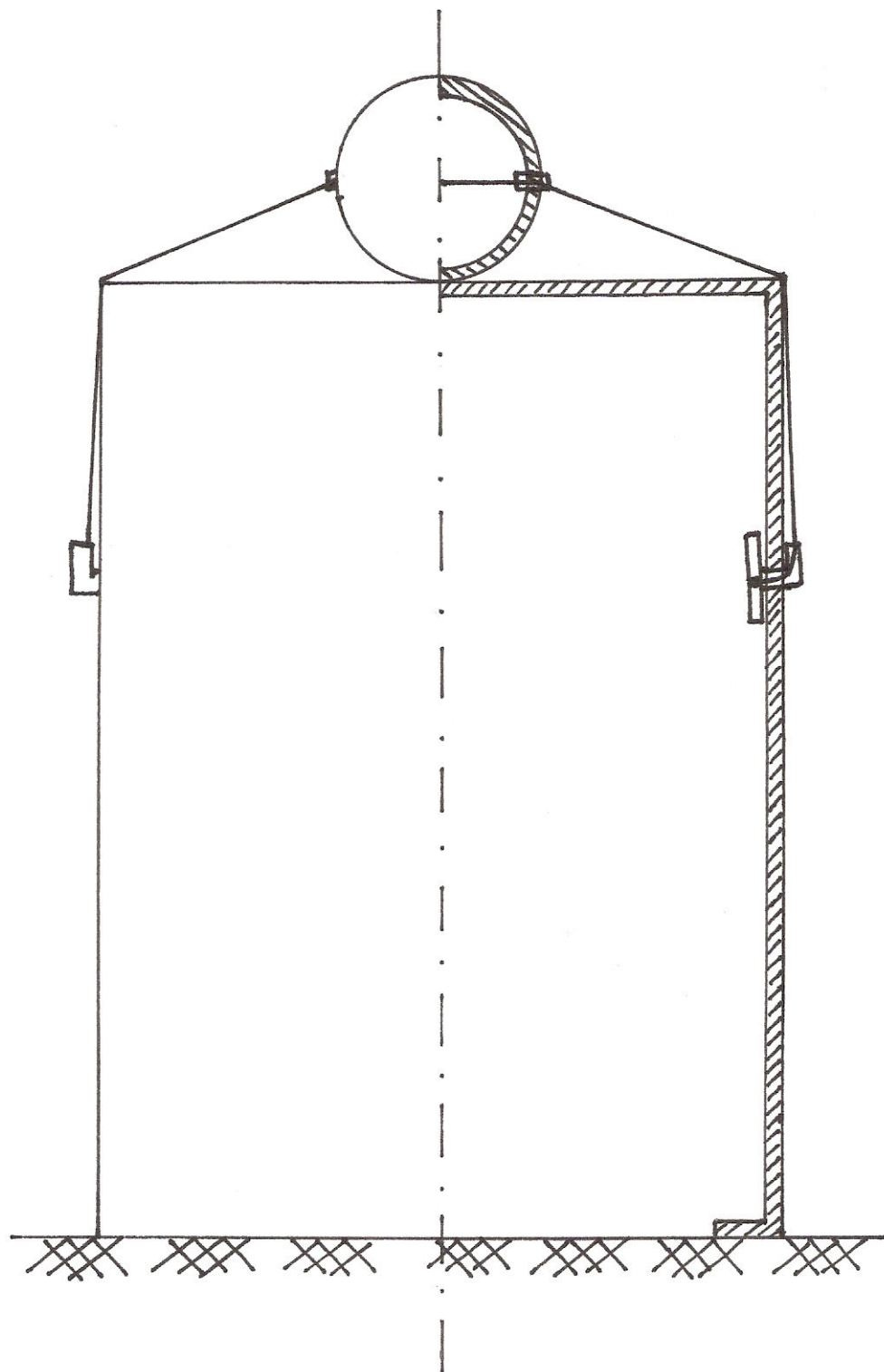
- Ujistíme se, že děti mají všechnen potřebný materiál
- do plechovky prorazíme hřebíkem dva otvory proti sobě ve stejné výšce
- pokud používáme pipongový míček, je třeba do něj rovněž prorazit dva otvory
- otvory v korálku (míčku protáhneme) gumičku
- gumičku pevně přivážeme za knoflíky, aby míček spočíval na horním víčku plechovky a gumička byla mírně napjata. Knoflíky jsou **zevnitř** plechovky
- nástroj dle možností a času vyzdobíme (tempery, koláž)

Poznámky k pracovnímu postupu:

- Otvory v plechovce často mají ostré hrany – můžeme použít kousek plastového brčka, které navlékneme na gumičku před přivázáním a prostrčíme jej otvory v plechovce. Totéž platí i o pingpongovém míčku.
- Plechovky by měly být vyčištěné a celkově bez ostrých okrajů.
- Pokud gumička na knoflíku nedrží, doporučuji zalepit
- Gumička nesmí být napjata příliš, aby často nepraskala, ani málo, aby nebyla volně
- Otvory v pingpongovém míčku prorážíme velmi opatrně, aby nedošlo k deformaci míčku

Pozn.: Každá plechovka bude vytvářet jiný zvuk. Pokud děti donesou stejné plechovky, můžeme jejich zvuk upravit tak, že do plechovek vložíme např. zmuchlané noviny, nebo hadřík, čímž zmenšíme rezonanční objem a zmírníme vibrace plechovky..

Nákres

6.2.3 Výroba žárovkového chřestidla

12. Žárovkové chřestidlo

Materiál: skleněná žárovka (zářivka –obtížnější varianta)
Barevný papír

Pracovní pomůcky: Nůžky, lepidlo, kladívko

Doporučená věková kategorie: 7 a více let

Předpokládaná časová dotace: 2 – 3 vyučovací hodiny

Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechn potřebný materiál
- Natrháme nebo nastříháme barevné papíry na menší kousky, nejlépe proužky
- Pomocí lepidla nabalujeme na žárovku vrstvy papíru
- Po zaschnutí lepidla pomocí kladívka opatrně žárovku uvnitř rozbijeme

Poznámky k pracovnímu postupu:

- První vrstva papíru by na žárovce neměla být moc přilepena- sklo by se pak nemuselo vysypat dovnitř
- Jako lepidlo je vhodné použít buď škrob, nebo herkules
- Doporučuji minimálně 5 vrstev papíru, nejvhodnější je okolo deseti
- Důraz na bezpečnost při práci
- Lepidlo necháme schnout nejméně 24 hodin

Pozn.:

Děti mohou obalovat i jednu žárovku ve dvojici. Výhodné jsou různé typy a velikosti žárovek (nevhodné jsou silnostěnné výbojky). Náročnější je práce se zářivkou.

6.2.4 Výroba chřestidla

Materiál: kelímek s víčkem, PET láhev, květináč s miskou apod.

Různé druhy materiálu – můžeme vyzkoušet různé druhy luštěnin (hrách, čočku, rýži), kamínky, nové koření, písek – zde záleží na kreativě

Pracovní pomůcky: izolepa

Doporučená věková kategorie: 6 a více let

Předpokládaná časová dotace: 1 vyučovací hodiny

Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechn potřebný materiál
- Do kelímku nasypeme připravenou chřestící směs
- Pevně uzavřeme víčkem a přelepíme izolepou
- Dle času a fantazie dozdobíme – barevný papír, třásně apod.

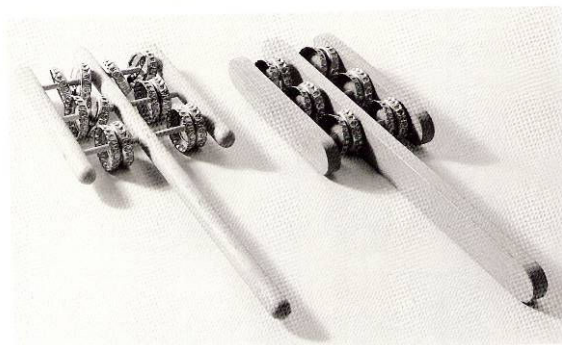
Poznámky k pracovnímu postupu:

- Kelímek, nebo obecně obal nesmí být příliš slabý, aby se při chřestění neprotrhl
- Výhodné je mít kelímek otvírací – můžeme měnit směs uvnitř

Pozn.:

Zde můžeme při jednoduchém postupu měnit zvuk pouhou výměnou vnitřního média chřestidla. Čím více různých materiálů vyzkoušíme, tím více různých zvuků dosáhneme.

6.2.5 Výroba zátkového chřestidla

13. Zátkové chřestidlo

Materiál: 3x dřevěná kulatinka (ploché prkénko)
12x kovová zátká
3x ocelový drát délky 80 mm

Pracovní pomůcky: smirkový papír, kladívko, lepidlo, vrtačka (učitel)

Doporučená věková kategorie: 10 a více let

Předpokládaná časová dotace: 3 vyučovací hodiny

Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechnen potřebný materiál
- Do dlouhého prkénka navrtáme tři otvory
- Každým otvorem prostrčíme drát tak, aby na obou koncích byl stejně dlouhý a zalepíme
- Po zaschnutí lepidla navlékneme na drát kovová víčka
- Do krátkých prkének navrtáme po třech otvorech (ne skrz), nasadíme na drát a přilepíme
- Dle času a fantasie vyzdobíme (můžeme nalakovat, nabarvit apod.)

Poznámky k pracovnímu postupu:

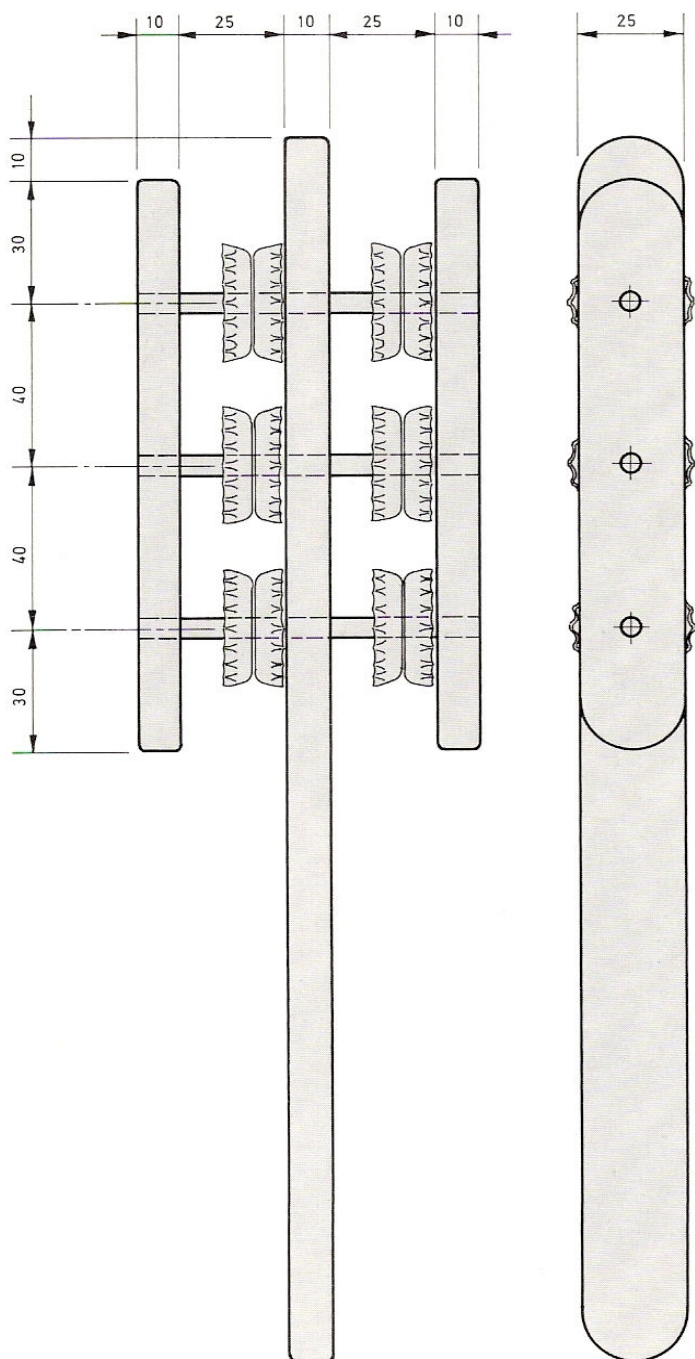
- Je vhodné připravit si otvory v zátkách předem
- Otvory v prkénkách vrtá učitel, děti mohou rozměřovat a značit místa vrtání
- Důkladně smirkovým papírem vyhladíme všechny nerovnosti na prkénkách – pozor na třísky a záseky

Pozn.: Rozměry na plánu jsou pouze orientační, stejně jako počet zátek na každé příčce.

Zajímavé by bylo zjistit, jak se mění charakter zvuku při ponechání umělohmotných

těsnících víček v zátkách.

Nákres

6.2.6 Výroba vodního xylofonu (skleněná harmonika)

14. Vodní xilofon

Materiál: skleničky (mohou mít i různé tvary)

Voda

Dřevěné držátko

hřebík

Pracovní pomůcky: Kladívko

Doporučená věková kategorie : 8 a více let

Předpokládaná časová dotace: 1 vyučovací hodina

Pracovní postup:

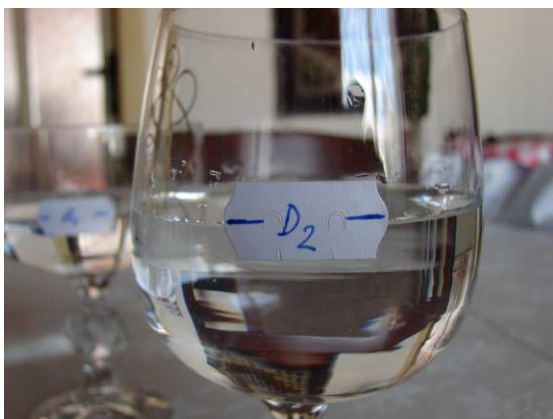
- Ujistíme se, že děti mají všechnen potřebný materiál
- Do dřevěného držátka natlučeme hřebík
- Do skleniček přilíváme vodu a ťukáním zjišťujeme výšku tónu
- Doladíme dle stupnic (jako vzor výšky tónu můžeme užít klavír)

Poznámky k pracovnímu postupu:

- Doporučuji skleničky se slabší stěnou – lépe rezonují
- Do skleniček ťukáme opatrně! Můžeme skleničky rozeznít i drhnutím vlhkého prstu o okraj
- Pozor na rozbité sklo!

Pozn.:

Při vytváření a ladění tohoto nástroje je nutné, aby byl v dané místnosti klid, abychom mohli dobře vnímat výšku tónu. Po naladění skleniček na požadovanou úroveň doporučuji lihovou fixou nebo nalepovacím proužkem označit výšku hladiny ve skleničce a tón, který vydává.

15. Ladění vodního xilofonu

16. Ladění vodního xilofonu

6.2.7 Výroba vodního pozounu

Materiál: PET láhev (doporučuji velikost 1 litr)
Silné brčko, trubička

Pracovní pomůcky: 0

Doporučená věková kategorie : 7 a více let

Předpokládaná časová dotace: 1 vyučovací hodina

Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechny potřebný materiál
- PET láhev naplníme vodou cca do poloviny
- Zasuňme brčko (trubičku) do láhve
- Citlivým foukáním přes brčko vytváříme tón. Posouváním brčka v láhvi nahoru a dolů měníme výšku hladiny v brčku a tím výšku tónu.

Poznámky :

Je zde rovněž varianta, že naplníme více PET láhví vodou do určité výše dle požadovaného tónu a foukáním přes hrdlo vytváříme tóny. Můžeme použít i skleněné láhve různých tvarů. Tento hudební nástroj ovšem vyžaduje delší praxi v používání.

6.2.8 Výroba krabicové kytary

Materiál: Papírová krabice (karton, tvrdý papír)
Delší prkénko (š. cca 4 cm, d. min. 50cm, tl. cca 2 cm)
Kratší prkénko (š. cca 2cm, d. –cca 10cm, tl. cca 0,5 cm)
Hřebíky
Struny (lze použít staré kytarové, nebo rybářský vlasec)

Pracovní pomůcky: kladívko, nůžky, lepidlo, smirkový papír, nůž (hoblík)

Doporučená věková kategorie : 10 a více let

Předpokládaná časová dotace: 4 vyučovací hodiny

Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechn potřebný materiál
- Do krabice vystříhneme dva otvory (viz nákres)
- Delší i kratší prkénko (budoucí hmatník a kobylka) důkladně zbavíme třísek a hran pomocí smirku
- Do kratšího prkénka vyrobíme zářez (i více- dle zamýšleného počtu strun)
- Kratší prkénko přilepíme na širší plochu krabice
- Otvory ve stěnách prostrčíme delší prkénko tak, aby bylo skrz a zalepíme i zevnitř
- Do krabice vystříhneme rezonanční otvor dle potřeby
- Pomocí hřebíků na horním a dolním konci hmatníku napneme přes kobylku strunu
- Nástroj dle času vyzdobíme a nabarvíme

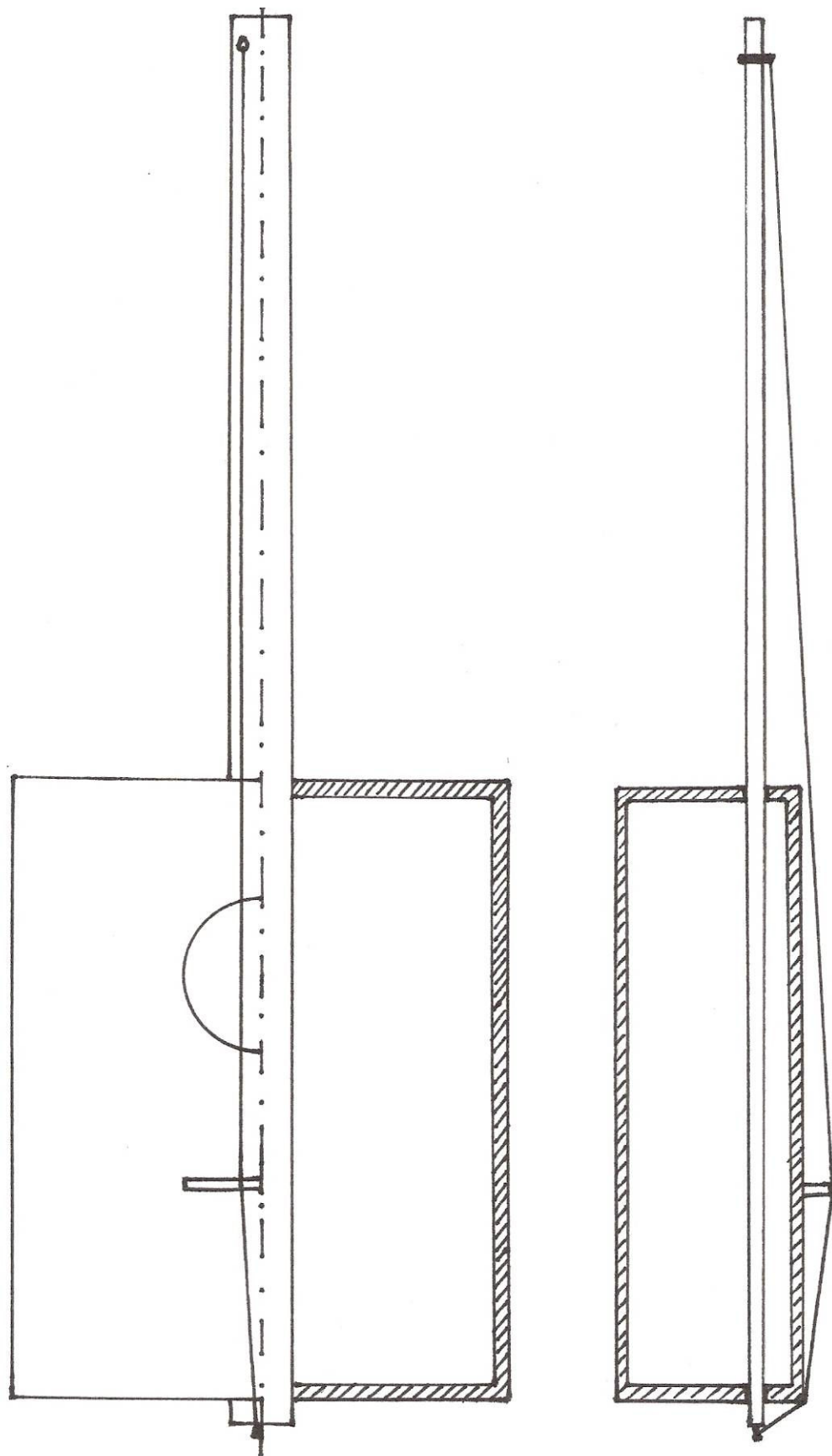
Poznámky k pracovnímu postupu:

Pozor na zbytky třísek na hmatníku. Doporučuji vyrobit kobylku přes celou šířku stěny krabice, zabráníme tak možnosti propadnutí kobylky dovnitř. Pokud pracujeme s více strunami, je nutno zářezy na kobylce rozvrhnout tak, aby se struny rozvíjely pravidelně od středu. V případě vícestrunné kytary můžeme sehnat doladovací kolíčky k akustické kytáře (s vnějším uložením) a vytvořit laditelný nástroj. Můžeme vyrábět i dřevěnou ozvučnou skříň, ale to je mnohem obtížnější.

Je zde nebezpečí, že při zmáčknutí struny bude tato vadit o okraj krabice. Toto můžeme vyřešit buď zvýšenou kobylkou nebo přisunutím kobylky blíže k hmatníku.

Pozn.: Lepidlo nechat důkladně zaschnout. Doporučuji zadávat dětem jako skupinovou práci.

Nákres

6.2.9 Výroba kokosových činelů

17. Kokosové činely

Materiál: rozpůlená skořápka od kokosového ořechu
2x proužek textilu, gumy (d. cca 15 cm, š. cca 1 cm)

Pracovní pomůcky: vrtačka (učitel), lepidlo

Doporučená věková kategorie : 7 a více let

Předpokládaná časová dotace: 1 vyučovací hodina

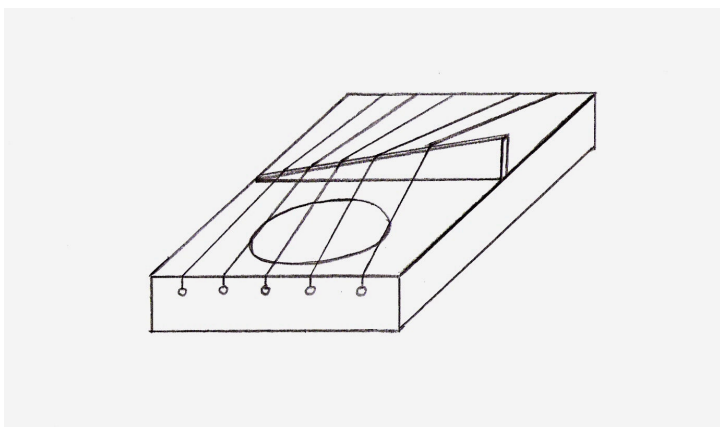
Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechnen potřebný materiál
- Do středů obou půlek skořápek ořechu navrtáme díry (\varnothing 5mm)
- Textilní pásky přeložíme napůl a zavážeme na uzel
- Pásky prostrčíme skrz otvor ve skořápkách a zalepíme

Poznámky k pracovnímu postupu:

Je možno vytvořit činelky z různých skořápek, např. vlašského ořechu, musíme ovšem přizpůsobit rozměry otvoru a textilních pásků.

6.2.10 Výroba gumičkové citery

18. Gumičková citera

Materiál: gumičky
Papírová krabice
Dřevěný trojúhelník

Pracovní pomůcky: lepidlo, nůžky

Doporučená věková kategorie : 8 a více let

Předpokládaná časová dotace: 1-2 vyučovací hodiny

Pracovní postup:

- Ujistíme se, že děti mají všechn potřebný materiál
- Do dřívka uděláme zářezy dle počtu strun tak, aby byly v pravidelných vzdálenostech
- Na víko krabice přilepíme trojúhelníkové dřívko (viz obrázek)
- Na krabici navlékneme gumičky tak, aby zapadly do zářezů na kobylice
- Do krabice vystříhneme ozvučné otvory dle potřeby
- Nástroj dozdobíme dle fantasie

Poznámky k pracovnímu postupu:

Doporučuji zajistit gumičky i na opačné straně krabice, aby se při hraní neposouvaly, nejlépe kovovými připínáčky, které zalepíme.

7. Použití netradičních hudebních nástrojů

7.1 Proč používat hudební nástroje?

Hudební nástroj je prostředek usnadňující vnímání melodického a rytmického toku hudby. Pro dítě znamená možnost aktivně se zapojit do prováděné hudby velkou mírou motivace. Tato činnost však na dítě klade několik specifických požadavků, které si dítě osvojí pouze opakovaným prožíváním hudby. Mezi ně patří vnímání rytmu a schopnost jej reprodukovat i nezávisle na ostatním dění, schopnost vnímání několika hudebních vrstev současně a samozřejmě jistá manuální zručnost v používání hudebního nástroje.

Rozvoje těchto specifických dovedností u dítěte dosáhneme opakovaným nabízením příležitostí, kdy tyto dovednosti může dítě uplatnit v praxi. Což znamená, že čím častěji bude mít dítě možnost používat hudební nástroj, tím rychleji si osvojí jeho používání a další možnosti jeho využití. Dítě rovněž získává zkušenosti o možnostech zvuku, který je nástroj schopen vydat a při dalším použití nástroje tyto zkušenosti využít. Samotným používáním hudebního nástroje se rovněž zvyšuje estetický prožitek z prováděné hudby..

Díky poslechu a doprovodu písně lze cíleně procvičovat paměť, pozornost a myšlení. Poslech a aktivní doprovod může pomoci dětem s narušeným řečovým vývojem zlepšit artikulaci, rytmus řeči, dechovou kontrolu a motorickou dovednost. Písničky a rytmizovaná říkadla slouží k rozšiřování slovní zásoby a posilování paměti a soustředění. Spojení melodie s rytmem usnadňuje zapamatování textu.

Zařazení netradičního hudebního nástroje do výuky nerozvíjí u dětí jenom vnímání zvuku, rozvíjí rovněž hudební představivost, fantazii a kreativitu dětí, neboť i obyčejné věci kolem nás se mohou dočasně stát hudebním nástrojem. Děti se tak naučí rozeznávat celou řadu „mimohudebních“ zvuků, které mohou ale v hudbě dobře uplatnit. Rovněž se naučí dívat se na věci kolem sebe z různých, často netradičních úhlů pohledu. V této oblasti je dle mého názoru dětská fantazie nepřekonatelná.

7.2 Jak využít netradiční hudební nástroje

Výhodou těchto nástrojů je především široká škála zvuků, které jsou nástroje schopny vydávat. Používání netradičních hudebních nástrojů v hodinách hudební výchovy je tedy závislé na hudebních možnostech daného nástroje – na charakteru vydávaného zvuku. Můžeme rozdělit způsob použití těchto nástrojů do dvou základních skupin:

- použití v melodické složce
- použití v rytmické složce

Přičemž lze ještě definovat dělení na doprovodnou složku a vedení hlavního hlasu.

Pokud použijeme hudební nástroj jako doprovodný hlas, měl by charakterem zvuku odpovídat charakteru melodie nebo textu písně. Například k pomalé písni se nehodí nástroj s krátkým intenzivním zvukem(chřestidlo, klepadlo) apod.; naopak k rychlé písni s častými harmonickými proměnami se nehodí nástroj vydávající déletrvající stálý zvuk.

Zde se často stětvává problematika množství nástrojů, které je vhodné k doprovodu použít s počtem dětí ve třídě. Z logického hlediska je při průměrném počtu 23 dětí ve třídě velice obtížné zařídit, aby každé dítě mělo svůj hudební nástroj se specifickým zvukem. Toto ovšem neznamená, že se doprovodu písně nemohou účastnit všichni žáci. Zde je na učiteli, aby si předem připravil a rozpracoval píseň, kterou má v plánu s žáky nacvičit a také si rozmyslel počty a druhy nástrojů, které je vhodné k písni zařadit jako doprovod.

Pro děti by bylo určitě zajímavější, kdyby učitel navrhl několik hudebních nástrojů, které je možno v hodině vyrobit a děti by se rozdělily do skupin podle nástroje, který chtějí vyrábět.

Pokud se učitel rozhodne s dětmi objevovat zvuky již stávajícího předmětu, bylo by vhodné, aby tuto práci zadal dětem jako domácí úkol nebo formou projektu. Každé dítě (případně skupina) by dostala za úkol vyzkoušet vlastnosti předmětu a rozmyslet si, jak výsledné zvuky zapojit např. do doprovodu určité písně. Tyto získané poznatky by děti pak prezentovaly v rámci třídy a s ostatními spolužáky diskutovali o dalších možnostech. Tato práce již ovšem předpokládá, že učitel již s dětmi vlastnosti určitého předmětu objevoval a děti již vědí, jak postupovat.

7.2.1 Netradiční nástroje melodické

Za melodické nástroje můžeme označit takové, které jsou schopny vydat aspoň dva tóny v obvykle vnímaném rozsahu. Co do výhodnosti použití by se zřejmě nejlépe osvědčil nástroj, který by dokázal vydat tři tóny v dané tónině – první, čtvrtý a pátý stupeň, tedy tóniku, subdominantu a dominantu. Většina písni nacvičovaných na 1. stupni si s tímto jednoduchým harmonickým plánem vystačí. Pro děti by zároveň používání tohoto nástroje znamenalo rychlé rozpoznání harmonických změn v písních, neboť tyto tři funkce se často střídají v pravidelných intervalech.

Pokud by byl nástroj schopen vydávat více tónů, bylo by výhodné je sladit v poměrech odpovídajících pentatonické stupnici. Tato stupnice umožňuje současnou souhru více nástrojů, které nemusí mít předem dán part a přitom dohromady dobře souzní. Tyto nástroje můžeme dobře využít i při recitaci – vytvoříme vlastně melodram.

Melodický netradiční hudební nástroj, který by byl schopen vydávat více než pět samostatných tónů by byl dle mého názoru příliš složitý jednak z hlediska výroby, a také z hlediska používání.

7.2.2 Netradiční nástroje rytmické

Tyto nástroje tvoří zřejmě největší skupinu nástrojů, neboť svým charakterem vydávaného zvuku nabízí širokou škálu příležitostí, jak tohoto zvuku dosáhnout. Několika různými způsoby hry na několik různých předmětů můžeme dosáhnout stejného nebo velmi podobného zvuku.

Tato skupina nástrojů také má zřejmě největší možnosti využití v provádění hudby. Do jedné skladby můžeme zapojit více nástrojů najednou. Zde je důležité, aby si učitel rozmyslel, jakým způsobem a kolik nástrojů zapojí, aby nezanikla rytmická i melodická složka a ze skladby se nestala pouhá nahodilá směs zvuků.

8. Zařazení nástrojů do výuky hudební výchovy

V hudební výchově provozujeme s dětmi několik základních činností. Jsou to činnosti poslechové, rytmické, pohybové a intonační. Kromě intonačních činností můžeme využít netradiční hudební nástroje v podstatě ve všech výše zmíněných oblastech.

Při zapojování netradičních hudebních nástrojů do prováděné hudby je několik možností, jak tyto nástroje co nejlépe využít. Jak již bylo řečeno, můžeme tyto nástroje zařadit do rytmické nebo melodické složky, a to formou hlavního hlasu nebo doprovodu.

Je víceméně logické, že formu hlavního nebo vedlejšího hlasu svěříme nástrojům melodickým, aby zcela jasně vyniklo, o jakou píseň se jedná. V doprovodu mohou působit oba typy nástrojů. Rytmické nástroje také mohou vést hlavní nebo vedlejší hlas, toto je ovšem mimořádně obtížné z hlediska organizace jednotlivých nástrojů a jejich zvuku.

Pokud hudebními nástroji doplňujeme zpěv, mohou nástroje hrát i protihlas melodii (druhý hlas); pokud to melodika písně umožňuje, i třetí hlas. Toto se týká především nástrojů melodických. Zde mějme na paměti, že pro děti je velmi obtížné zároveň hrát na hudební nástroj a zpívat. V počátcích tedy nechme děti, aby (pokud hrají na hudební nástroj, zejména melodický), nezpívaly. Na druhou stranu od nich ovšem vyžadujeme, aby se na prováděnou hudbu soustředily.

8.1 Poslechové činnosti

Pomocí těchto činností s dětmi nacvičujeme vnímání zvuku, jeho lokalizaci a určení. V pozdějších fázích můžeme cvičit rozlišení několika hudebních vrstev současně. Rovněž učíme děti hledat v hudbě určité významy a zlepšovat estetický prožitek z poslechu.

Hry:

Hádanky

Učitel rozezná nějaký hudební nástroj a ptá se dětí, co jim zvuk připomíná. Čím více možností, tím lépe. Hra lze hrát i naopak – učitel zadá zvuk a děti hledají hudební nástroj, který je schopen tento zvuk napodobit.

Kdo mluví (co hraje)

Děti si položí hlavu na stůl a zavrou oči. Učitel pak vybere jednoho žáka, který řekne nějakou větu. Pro ztížení můžeme žáka odvést na jiné místo ve třídě. Děti pak se zavřenýma očima hádají, kdo mluvil. Žáci nemusí mluvit, mohou dostat nástroje a ostatní hádají, ze kterého místa a jaký druh nástroje zní. Pro ztížení můžeme zařazovat více nástrojů najednou.

Zapamatuj si.

Učitel má nahrávku různých hlasů (zvířat lidí) nebo zvuků nástrojů. Děti poslouchají celou nahrávku a poté z obrázků sestaví, jak šly zvuky po sobě na nahrávce.

Hledej svůj nástroj

Jeden žák stojí uprostřed kruhu dětí a má zavřené oči. Dětem v kruhu rozdáme hudební nástroje. Žákovi uprostřed několikrát předvedeme zvuk vybraného nástroje. Poté začnou děti v kruhu hrát najednou a žák uprostřed musí poslepu najít nástroj, jehož zvuk slyšel poprvé. Čím více nástrojů, tím bude určování obtížnější. Na začátek doporučuji max. 3 nástroje.

Opakuj rytmus, melodii – Učitel žákům předehraje jednoduchý rytmus, melodii, děti potom opakují. Můžeme lehce stupňovat obtížnost

Opakuj to jako když...

Učitel zadá žákům rytmus nebo melodii, popřípadě text. Hledáme s dětmi co možná největší počet možností, jak zadanou věc vyjádřit.

Např.: Řekni větu jako když – jsi unavený, máš radost, nedoslýcháš, koktáš, ptáš se apod.

Opakuj melodii – smutně, rychle, loudavě, pozpátku atd.

Hledej skladbu ve skladbě

Učitel má nahrávku, případně zahraje buď směs písniček, nebo jednu skladbu, kde je ovšem dobře rozpoznatelný motiv ze skladby jiné. Děti poté podle sluchu určují, o kterou skladbu nebo motiv jde.

Jdi za zvukem

Jeden žák dostane hudební nástroj, druhému zavážeme oči. Hrající žák musí navádět druhého mezi překážkami pomocí zvuku tak, aby žák se zavázanýma očima neupadl.

8.2 Rytmické činnosti

V těchto činnostech učíme děti vnímat a opakovat zadané metrum nezávisle na okolním dění a pravidelně. Toto je důležité z hlediska vnímání několika rytmických vrstev najednou. Postupujeme s dětmi od jednodušších forem rytmyzace ke složitějším.

Hry:

Tři zvířátka

Sejdou se tři zvířátka: žába, ježek a medvěd.

žába kváká – kva kva (dvoudobý rytmus)

ježek dupe – dup dup dup (třídobý rytmus)

medvěd bručí –brum (jednodobý rytmus)

Tyto tři rytmické vrstvy rozdělíme mezi žáky ve třídě. Dají se hrát všechny dohromady. Vybíráme hudební nástroj, který odpovídá zvuku vydávaného zvířetem.

Vymysli slovo

Učitel hraje pravidelné metrum na bubínek, děti mají za úkol vymýšlet popořadě slova z jednoho oboru (jídlo, dopravní prostředky, ovoce apod.), která mají počet slabik odpovídající zadanému rytmu.

Opakuj rytmus

Můžeme hrát na nástroje i využívat hru na tělo. Učitel předvádí rytmus, děti jej opakují. Postupujeme od jednodušších rytmů ke složitějším. Můžeme sedět v kruhu a rytmus mohou děti zadávat po taktech střídavě dokola.

Předved' rytmus jako

jako želva, jako myš, jako rozjíždějící se (zpomalující) vlak , když utíkáš, když máš radost apod.

Vykresli pomocí nástrojů

Tekoucí vodu, hrom, šumění deště, jízdu aut na dálnici, princeznu , chůzi dědečka, světlo, stín, let ptáka, slunce, poletování motýlů atd.

„Zarapuj si“

Tento princip využívá umělecký styl zvaný rap. Učitel se baví s žáky o všedních věcech přičemž hraje základní rytmus (např. na bubínek) a dodává větám daný rytmus. Žáci musí na otázky odpovídat rovněž v zadaném rytmu.

Zahraj jen určitou dobu

Zadáme dětem základní rytmus a jejich úkolem je vždy zahrát předem danou dobu v taktu. Doby můžeme s postupem času měnit, rovněž můžeme rozdělit děti na skupiny tak, aby každá skupina hrála jinou dobu. Pokud každá skupina bude mít jiný druh nástroje vzniknou zajímavé hudební vrstvy.

S hudebními nástroji lze takto vytvořit i malý orchestr. Pokud dětem zadáme počáteční rytmus a vybídneme je, aby se se svým nástrojem postupně přidávali, postupem doby se bude rytmus tříštit a budou vznikat zajímavé rytmické i melodické variace. V rytmických činnostech také můžeme velice dobře využít básničky, písničky a dětská říkadla. Rytmizace textu napomáhá jeho zapamatování. Můžeme rytmitizovat v podstatě libovolný text.

Zde doporučuji pro poslech a motivaci dětí hudební skupinu STOMP. Tito hudebníci pracují převážně s rytmickou složkou a užívají pouze netradiční hudební nástroje.

8.3 Pohybové činnosti

Zde mohou nástroje fungovat jako doprovod pohybu hudbou. Začneme s dětmi nejspíše rytmickou složkou a postupně přejdeme až k melodické. Zde je pak možnost zahrát si s dětmi divadlo doprovázené hudbou, kde nástroje mohou dokreslovat scénu.

Jednoduchým postupem můžeme s dětmi rovněž nacvičovat základní kroky některých lidových tanců – valčík, polka, mazurka apod., přičemž nástroje fungují jako doprovod k tanci. U mladších dětí se držíme základního rytmu, u starších můžeme přejít k jednoduchému melodickému doprovodu (bas, harmonie).

Hry:

Vyjádři pohybem, co se děje v hudbě

Můžeme napodobovat činnost, která se odehrává v textu písně, nebo můžeme pohybově vyjádřit hudební náladu určité skladby (doporučoval bych pro starší žáky).

Indiánská oslava

Mezi dětmi vybereme „indiánskou kapelu“, která bude hrát na nástroje (doporučuji nástroje rytmické). Ostatní tančí v kruhu indiánský tanec. Zde je na učiteli, aby vymyslel rytmus a choreografii.

8.4 Zařazení do nácviku písní

Pokud zařazujeme netradiční hudební nástroj jako doprovod k písni, musíme dobře znát jeho hudební možnosti a podle nich se pak rozhodnout, je-li nástroj vhodný k charakteru dané písně. Nástroje s dlouze znějícím zvukem se nehodí k rychlé a rytmické písni, naopak k písni pomalé se nehodí nástroje s krátkým a rychle odeznívajícím zvukem. Nástroje mohou velmi dobře vyplnit přede hry, mezihry a dohry u jednotlivých písní.

Každý nástroj použitý v hodině hudební výchovy, ať už jako doprovod nebo jako hlavní hlas, k nácvičce písničky, měl by mít rozepsán svůj part. Týká se zejména nástrojů melodických, u nástrojů rytmických stačí předepsaný rytmus v jednom taktu písničky, který se bude stále opakovat, popř. bude doplněn rytmem v taktu před repeticí či v posledním taktu, kde se skladba obvykle ukončuje. Předpokládáme, že v hodinách hudební výchovy na 1. stupni ZŠ nebude učitel s dětmi nacvičovat písničky, které mají složitý rytmus nebo melodii, nebo které obsahují změny předznamenání či metra.

Je na učiteli, jak si dané nástroje v partituře označí, ať už schématickým obrázkem, nebo popiskem vedle notové osnovy. Je však důležité i s tímto značením děti seznámit a naučit je danou partituru správně přečíst.

Rovněž je důležité, abychom do písničky nezařazovali více nástrojů, než je nutné, neboť výsledný zvuk by byl poněkud chaotický. Zde je na učiteli, aby si předem rozmyslel, které nástroje a kolik jich do písničky zařadí. První pokusy s dětmi pak ještě můžeme dopracovat, nástroje odebrat, přidávat, nebo měnit jejich party.

Party hudebních nástrojů je třeba psát dvojmo, jednak jako celou partituru pro učitele s různými poznámkami, a také jako jednotlivé hlasy pro každé dítě, které bude hrát. Zde je důležité, aby děti již měli zkušenosti se čtením notových zápisů a rytmických hodnot jednotlivých dob.

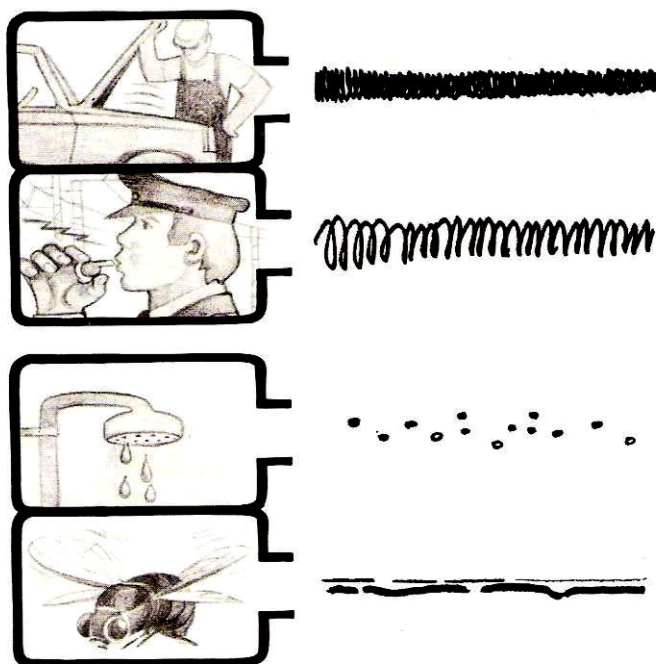
Jednotlivé party dále pak můžeme upravovat, přepisovat nebo nástroje přidávat a odebírat. Vše již záleží na praktickém provozování hudby, neboť nikdo není schopen dopředu určit, jak bude výsledný zvuk vypadat. Při prvotních zkouškách můžeme odstranit všechny nedostatky které zjistíme. Bylo by dobré nechat děti, aby samy zjistili, kde je chyba a pokusily se jí opravit.

Každý nástroj použitý v hodině hudební výchovy, ať už jako doprovod nebo jako hlavní hlas, k nácvičce písničky, měl by mít rozepsán svůj part. Týká se zejména nástrojů melodických, u nástrojů rytmických stačí předepsaný rytmus v jednom taktu písničky, který se bude stále opakovat, popř. bude doplněn rytmem v taktu před repeticí či v posledním taktu, kde se skladba obvykle ukončuje. Předpokládáme, že v hodinách hudební výchovy na 1. stupni ZŠ nebude učitel s dětmi nacvičovat písničky, které mají složitý rytmus nebo melodii, nebo které obsahují změny předznamenání či metra.

8.4.1 Jiné způsoby zápisu zvuku

Pokud nástroj který používáme vydává zvuk, který nejsme schopni zapsat notově, musíme přikročit k jinému způsobu zápisu

Zápis partů tedy nemusí být jen v podobě notového zápisu. Dětem bychom měli ukázat i jiné možnosti, jak zapsat zvuk. Můžeme využívat aleatorické způsoby zápisu zvuků nebo hudby. Výhodou těchto zápisů je fakt, že děti se nemusí učit noty. Důležité je hned od začátku dětem vysvětlit způsob čtení těchto zápisů a pomoci jim tak ke snadnější orientaci v nich. Zapisovat můžeme libovolné zvuky, které slyšíme.

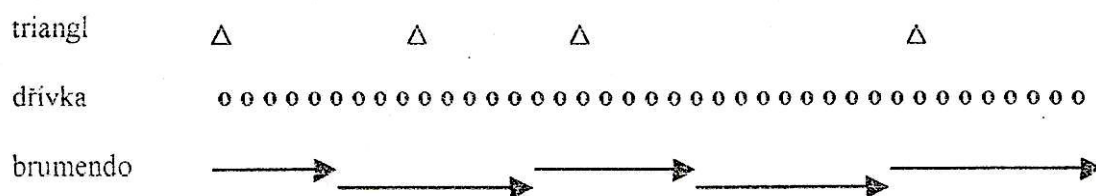

19. Možnosti zápisu zvuku

Aleatorický způsob zápisu zvuků nabízí široké možnosti vytváření cvičení pro děti. Ty se musí pouze přizpůsobit jinému zvukovému vyjadřování a dát průchod svému individuálnímu pojetí.

20. Možnost rytmizace v nástrojích

21. Možnost zápisu hry různých nástrojů a hlasu

Pokud tedy již děti mají dostatečné zkušenosti se čtením notového nebo jiného záznamu, mohou samy tyto zápisy vytvářet a používat další možnosti kombinace různých zvuků.

8.4.2 Příklad zařazení nástrojů do písně

A) Což se mě má milá

COŽ SE MNĚ, MÁ MILÁ

Česká z Berounska (Doprovod: 2, 7)

Volněji

1. Což se mně, má mi-lá, hez-ká zdáš. Bu-deš-li
tak hez-ká, až se— vdáš? Ješ-tě hez-čej-ší,
můj nej-mi-lej-ší, vem si mě, vem si mě, u-hlí-daš.

2. Což se mně, má milá, hezká zdáš.
Copak ti máti dá, až se vdáš?
[: Krávu s telátkem, ovci s jehňátkem,
strakatou slepičku s kuřátkem. :]

3. Vem si mě, můj milej, vem, vem, vem,
dobrá hospodyňka jsem, jsem, jsem.
[: Já ráno vstávám, kravičkám dávám,
kuželík (vřetánko) každéj den vypřádám. :]

Tato píseň je svým charakterem pomalá, bez výrazných rytmických změn. Proto zde použijeme spíše nástroje, které mají stálý déletrvající zvuk, např. triangel, nebo v rytmické části bubínek či dřívka.

Z netradičních nástrojů bychom mohli použít skleněnou harmoniku, bubínek, nebo dřívka.

Pokud zařazujeme nástroje do písničky, měli bychom rovněž sledovat text. Zde např. se ve druhé a třetí sloce objevují zvířátka. Můžeme zde zapojit takové nástroje, které charakterem zvuku odpovídají zvukům jmenovaných zvířátek.

The musical score is written for three instruments: Dřívka (Reed), Bubínek (Bottle), and Vodní xilofon (Water xylophone). The time signature is 3/4. The score is divided into three systems. The first system (measures 1-6) shows the basic rhythmic patterns. The second system (measures 7-11) includes vocalizations: 'KRAVIČKA' (measures 7-8), 'OVEČKA' (measures 9-11), and 'SLEPIČKA' (measures 12-15). The third system (measures 12-15) continues the instrumental accompaniment.

V této písni by tedy doprovod mohl vyznít takto. Jedná se samozřejmě pouze o návrh, každý učitel by si mohl upravit doprovod dle vlastních požadavků a potřeb.

Bubínek v tomto doprovodu určuje metrum, dřívka dokreslují rytmus a vodní xilofon hraje doprovodný hlas, který ovšem můžeme přidělit i jiným melodickým nástrojům, např. flétnám.

Je zcela na učiteli, jak si označí jednotlivé nástroje v partu, zda popiskem nebo schematickým obrázkem, je ale důležité s tímto systémem zápisu seznámit děti.

B) Holka rozmilá

HOLKA ROZMILÁ

Perlařská z Podkrkonoší (Doprovod: 5)

Valčík

1. Holka rozmilá, proč si nechtěla per-la-ře mi-lo-vat, holka rozmilá,
proč si nechtěla per-la-ře mít? On vez-me ra-fič-ku, krou-tí s ní
v oh-níč-ku. Když ji roz-pá-lí, do formy vpálí na chvi-lič - ku.

2. Holka rozmilá, jak si zpozdilá, vždyť nejseš jediná,
žes mě nechtěla, tys mě hladila proti srsti!
Když ty mě nechceš mít, musím si namluvit
holku jako květ, ať mě těší svět až do smrti.

Tato píseň je klasickým valčíkem, ne moc pomalým. Zde již můžeme využít nástroje s kratším zvukem jako chřestidla a činelky.

Pokud zde použijeme více chřestidel a nástrojů s krátkým zvukem (klapačky, drhla apod.), můžeme vytvořit zajímavé rytmické vrstvy v osminových hodnotách. Hodnoty šesnáctinové bych nedoporučoval, part je poté pro děti moc náročný.

Forma doprovodu by tedy mohla vypadat takto:

Clarinete Alto

Bufo

Metatono

Measures 1-5: Clarinet Alto (3/4) plays eighth notes and quarter notes. Bufo (3/4) plays quarter notes and rests. Metatono (3/4) plays quarter notes and rests.

6

Measures 6-10: Clarinet Alto (3/4) plays eighth notes and quarter notes. Bufo (3/4) plays quarter notes and rests. Metatono (3/4) plays quarter notes and rests.

11

Measures 11-13: Clarinet Alto (3/4) plays eighth notes and quarter notes. Bufo (3/4) plays quarter notes and rests. Metatono (3/4) plays quarter notes and rests.

14

Measures 14-16: Clarinet Alto (3/4) plays eighth notes and quarter notes. Bufo (3/4) plays quarter notes and rests. Metatono (3/4) plays quarter notes and rests.

C) Ukázka dalšího zápisu

(SCHWEITZER, K., BOSSHART, S.: *Musikinstrument selhat bauen*)

Zwei Kontertänze von Ludwig van Beethoven

Nr. 3

A

B

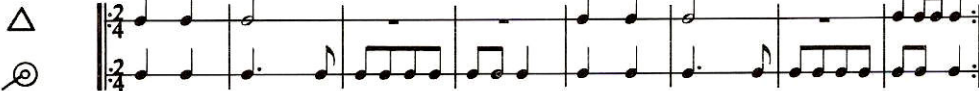
C

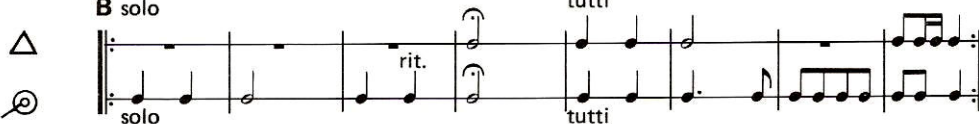
folgt A und B ohne Wdh.

Nr. 5

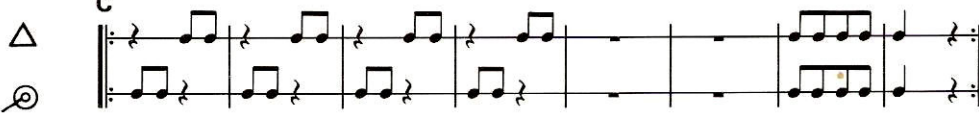
A

B solo

C

folgt A und B ohne Wdh.

Ablauf beider Tänze:

A B C
mit Wiederholung

A B
ohne Wiederholung

oder:

A	A	B	B	C	C	A	B
---	---	---	---	---	---	---	---

22. Koncert pro netradiční nástroje

9. Současný stav využívání hudebních nástrojů na 1. st. ZŠ

Výzkum s učiteli hudební výchovy na 1. stupni ZŠ

Pomocí dotazníků jsem se pokoušel zjistit, v jaké míře jsou nejen netradiční hudební nástroje využívány v praxi.

Výzkum byl prováděn na více typech základních škol.

Získaný vzorek 34 respondentů by měl posloužit jako ukazatel využívání hudebních nástrojů v současné době.

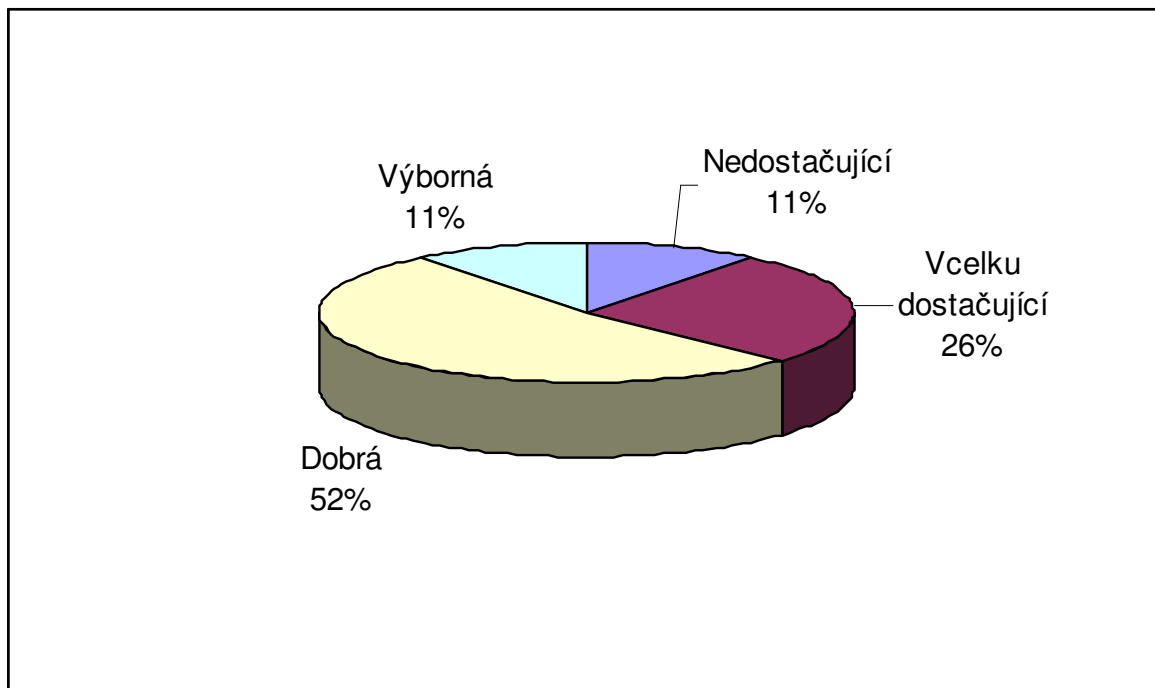
9.1 Hypotézy

Dříve, než jsem začal s výzkumem, stanovil jsem si hypotézy.

- 1. Vybavenost škol pro výuku HV je pro učitele dostačující.**
- 2. Nejčastěji učitelem používané hudební nástroje jsou klavír a kytara.**
- 3. Děti v hodinách HV aktivně používají hudební nástroje**
- 4. Učitel s dětmi již zkoušel vyrobit netradiční hudební nástroj a používal jej v praxi.**
- 5. Používání hudebních nástrojů dětmi je pro ně z hlediska vnímání hudby přínosem.**

9.2 Výsledky výzkumu

1. Vybavenost škol pro výuku HV je pro učitele dostačující

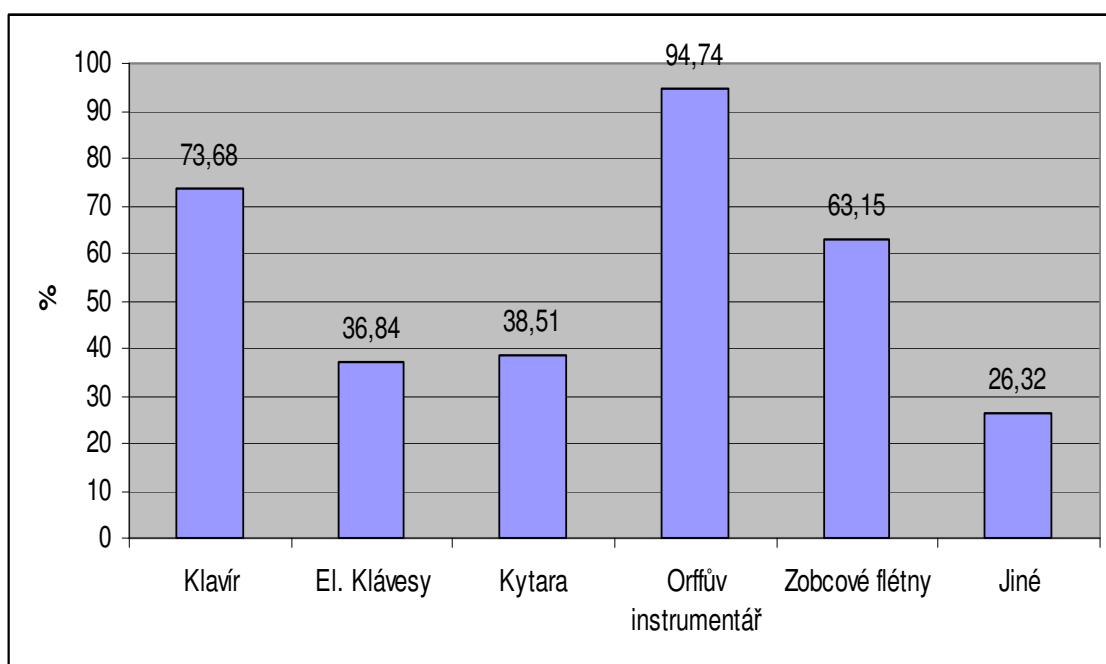

Graf 1. Vybavenost škol pro výuku HV

Přičemž učitelé uváděli jako největší klady vybavenosti dostatek nástrojů, kvalitní audio techniku a PC, a dostatek učebních pomůcek (např. zpěvníky, magnetická tabule, pracovní listy, odborná literatura, hudební nahrávky apod.)

Největší nedostatky ve vybavenosti škol vidí učitelé nejčastěji v malém počtu hudebních nástrojů, nedostatku místa (malá učebna, nebo chybí hudební třída) a obecně v nedostatku pomůcek.

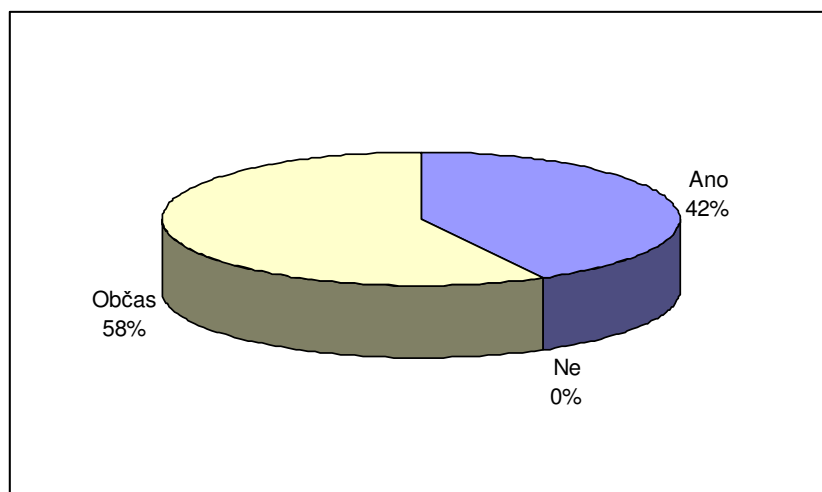
2. Hudební nástroje používané učitelem při výuce

Graf 2. Nejpoužívanější hudební nástroje

Mezi jinými nástroji uvádějí učitelé např. housle, klarinet, ale i akordeon nebo banjo.

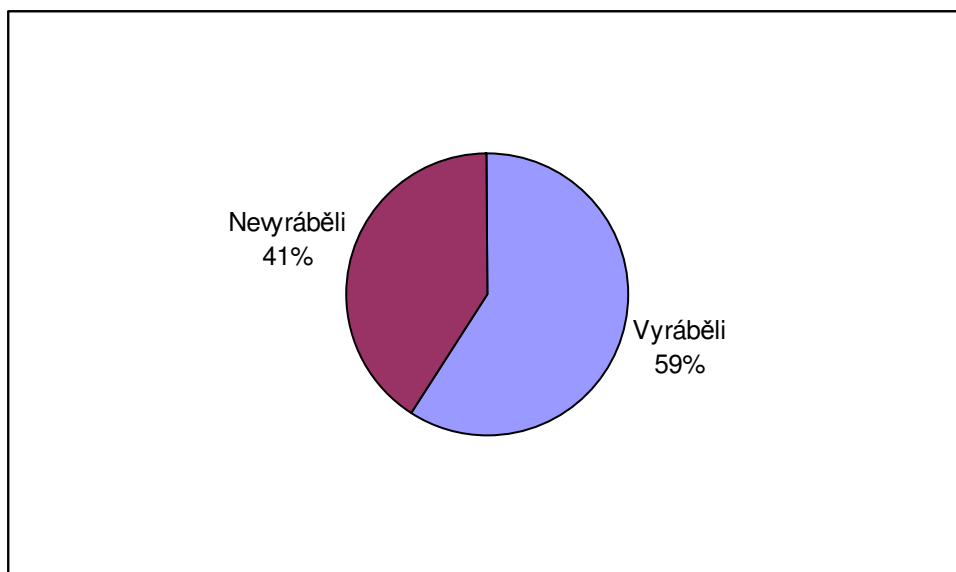
3. Aktivní používání hudebního nástroje dětmi v hodinách HV

Graf 3. Aktivní používání hudebního nástroje

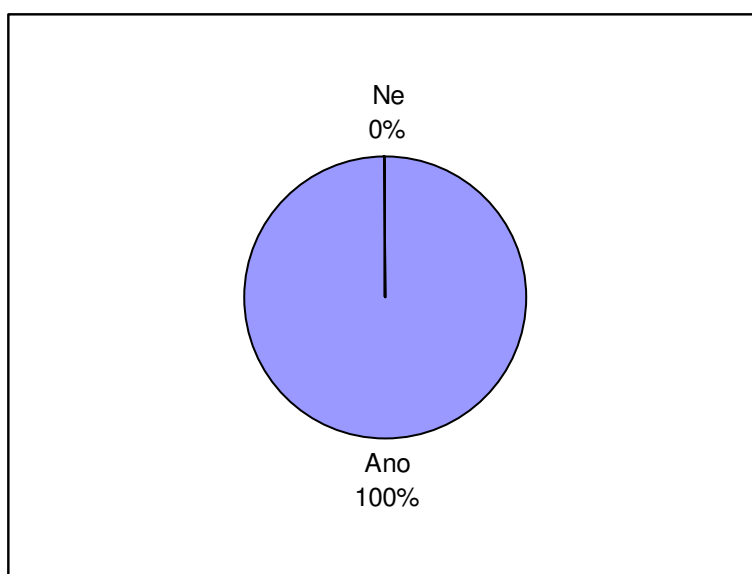
Součástí otázky byla i odhadnutelná časová dotace, kterou učitelé věnují na činnosti spojené s aktivním používáním hudebních nástrojů dětmi. Z výsledků vyplynulo, že se doba této činnosti pohybuje v průměru kolem 9 minut z hodiny.

4. Výroba a následné používání netradičního hudebního nástroje dětmi

Graf 4. Výroba hudebního nástroje

5. Přínos pro děti v používání hudebních nástrojů

Graf 5. Přínos v používání nástrojů pro děti

9.2.1 Doplnkové otázky

6. Pojem netradiční hudební nástroj

Pod tímto pojmem učitelé nejčastěji rozumí předměty, které vydávají nějaký zvuk, ale nejsou k tomu určeny a dále nástroje, které si mohou děti samy vyrobit.

Mezi zástupci byly nečastěji jmenovány různé druhy chřestidel, dále kuchyňské pomůcky jako vařečky, pokličky a skleničky, a také často dudy a vozembouch –tyto ovšem spíše patří mezi nástroje lidové.

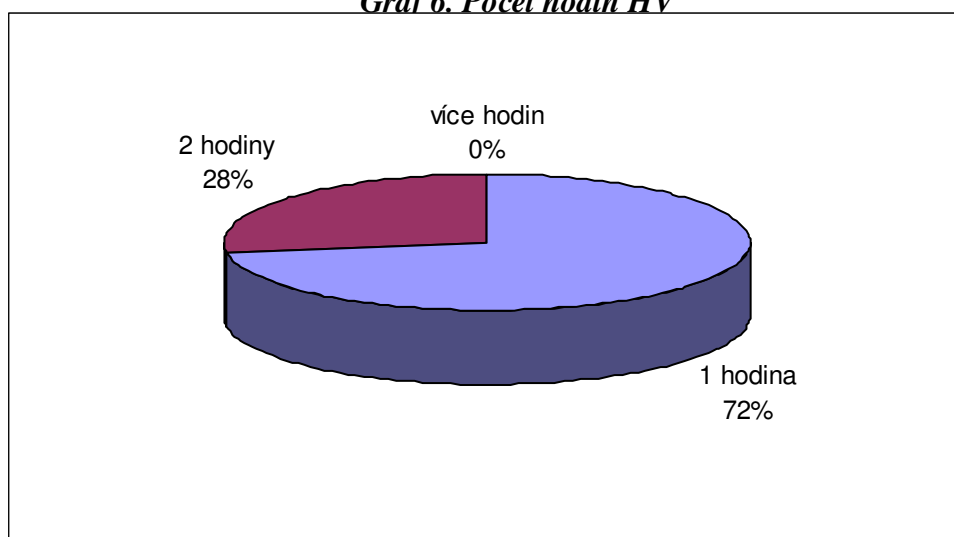
7. Počet dětí ve třídě navštěvující ZUŠ– obor hudební nástroj

Zde bylo zjištěno, že při průměrném počtu 21 žáků ve třídě navštěvují ZUŠ (LUŠ) průměrně 3 žáci.

Tato otázka vychází z předpokladu, že děti navštěvující ZUŠ mají lepší vztah k hudbě, hudebním nástrojům a notám, a mají přirozený talent pro hudbu.

8. Počet hodin hudební výchovy v rozvrhu týdne

Graf 6. Počet hodin HV

9.2.1.1 Vyhodnocení výsledků výzkumu a hypotéz

Hypotéza 1:

Potvrdila se. Pouze 11 % respondentů považuje vybavenost škol pro výuku za nedostačující.

Hypotéza 2

Se nepotvrdila. Nejčastěji používanými nástroji při výuce HV jsou nástroje Orffovského instrumentáře, klavír zaujímá druhé místo, kytara je až na místě čtvrtém.

Hypotéza 3

Se potvrdila. Všechny děti v dotazovaných školách někdy aktivně používají hudební nástroj jako doplněk výuky HV.

Hypotéza 4

Se potvrdila jen z části. Zde je potěšující zjištění, že 100% učitelů, kteří s dětmi zkoušeli vyrábět nějaký hudební nástroj poté tento také používali v hodinách HV.

Hypotéza 5

Se potvrdila. Všichni dotazovaní učitelé se domnívají, že aktivní používání hudebních nástrojů je pro děti přínosem. Nejčastěji jmenovaným přínosem byl celkový rozvoj citění hudby, dále rozvoj motorických dovedností a také rozvoj kolektivní spolupráce mezi dětmi.

10. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo jednak zjistit, jak jsou hudební nástroje (včetně netradičních) využívány k výuce hudební výchovy, a dále nabídnout učitelům několik možností vytváření a zapojování netradičních hudebních nástrojů do výuky HV.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že i když děti v hodinách hudební výchovy využívají nástroje k doplnění svých činností, tak celkově má hudební výchova v systému vzdělávání dosud podřadné postavení. Jak děti, tak učitelé vnímají hudební výchovu většinou jako předmět doplňkový a víceméně relaxační. Učitelé mají většinou 1 hodinu týdně a zařazují ji do posledních hodin vyučování. V rámci ŠVP mohou nyní učitelé lépe disponovat jak s počtem hodin, tak s jejich umístěním v rozvrhu, nicméně většina disponibilních hodin bývá přidělena pracovním činnostem nebo výtvarné výchově.

Zřízení odpovídajícího zázemí pro výuky hudební výchovy je vcelku dobré, ovšem k nejčastěji jmenovaným nedostatkům patří buď malá nebo vůbec chybějící učebna a nedostatek nástrojů.

V této práci jsem se snažil nabídnout učitelům několik různých možností náplně v jejich hodinách hudební výchovy. Netradiční hudební nástroje ovšem zasahují tak širokou oblast, že je téměř nemožné ji přesněji zmapovat. Zde již záleží na kreativě jednotlivých učitelů, na schopnostech hledání a objevování, a rovněž na jejich touze dalšího sebevzdělávání.

11. Použitá literatura

BUCHNER, A.: *Malá obrazová encyklopedie hudebních nástrojů*. NHReport, Hradec Králové

SCHWEITZER, K., BOSSHART, S.: *Musikinstrument selbst bauen*. Ravensburg, Otto Maier Verlag 1983, ISBN 3-473-42553-2

KREUSCH-JACOB, D.: *Lieder spielbuch für kinder*. Ravensburg 1987, ISBN 3-473-37409

OLING, B., WALLISH, H.: *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Rebo Production CZ 2004, ISBN 80-7234-289-4

ZENKL, L.: *ABC Hudební nauky*. Praha ,Supraphon 1990, ISBN 80-7058-174-3

NAVRÁTIL, M.: *Dějiny hudby*. Olomouc, Votobia s.r.o. 2003, ISBN 80-7220-143-3

BUCHNER, A.: *Hudební nástroje od pravěku k dnešku*. Praha ,Orbis 1956

BUCHNER, A.: *Hudební nástroje národů*. Praha, ARTIA 1969

HUTTER, J.: *Hudební nástroje*. Praha, František Novák 1945

REŽNÝ, J.: *Lidové hudební nástroje v Čechách*. Praha, UKVČ,1975

LANGHANS, P. : *Já písnička 3*. Cheb, MUSIC CHEB 1995, ISBN 80-85925-03-6

KOUTSKÝ, J.: *Poslechové činnosti v hodinách hudební výchovy*. Liberec, TUL 2002

Přílohy

Příloha č. 1.

Dotazník pro učitele HV

Vážená paní učitelko, pane učiteli,

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který se zabývá používáním a výrobou netradičních hudebních nástrojů na 1. stupni základní školy. Tento Vámi vyplněný dotazník posléze použiji jako jeden z podkladů mé diplomové práce na stejné téma. **Dotazník je určen učitelům vyučujícím hudební výchovu.** Dotazník je anonymní, nemusíte se tedy bát zneužití Vašich dat. Za vyplnění tohoto dotazníku Vám předem velice děkuji.

S pozdravem Aleš Filip, student 4. roč. FP v Liberci, obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

1. V jakém kraji se nachází škola, na které působíte?

2. Identifikační údaje (zaškrtněte křížkem)

☐ Muž ☐ Žena

3. Jak dlouho pracujete ve školství? _____

4. Kolik hodin hudební výchovy týdně máte v rozvrhu? Pro jakou třídu? Kterou hodinu v rozvrhu?

Třída _____ Počet hodin _____

Kterou hodinu _____

5. Jaká je (dle Vašeho názoru) vybavenost třídy/školy pro výuku hudební výchovy?

- Nedostačující
- Vcelku postačující
- Dobrá
- Výborná

Napište prosím několik kladů/záporů (ne)vybavenosti třídy/školy k výuce HV.

6. Jaké hudební nástroje používáte při výuce hudební výchovy? (můžete zaškrtnout více možností).

- Klavír
 - Elektronické klávesy
 - Kytara
 - Zobcové flétny
 - Orffův instrumentář
 - Jiné (napište příklady)
-

7. Co rozumíte pod pojmem Netradiční hudební nástroje? (můžete uvést i několik příkladů).

8. Zkoušel/a jste někdy s dětmi vyrobit nějaký hudební nástroj? Pokud ano, používali jste jej pak v hodině hudební výchovy?

9. Používají děti aktivně ve vašich hodinách HV nějaké hudební nástroje? Kolik času z hodiny na tuto aktivitu věnujete? (prosím odhadněte)

- Ne
- Ano - _____
- Občas - _____

10. Jaký je (dle Vašeho názoru) přínos pro děti v aktivním používání hudebních nástrojů?

11. Kolik dětí z Vaší třídy navštěvuje Základní uměleckou školu?
(prosím uveďte údaj *navštěvuje/celkový počet dětí*)
